

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YEREL TARİH ÖĞRETİMİNE
İLİŞKİN SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ
GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ (MAKÜ ÖRNEĞİ)**

Sümeyye POLAT
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sait KORKMAZ

Burdur, 2023

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı

**SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YEREL TARİH ÖĞRETİMİNE
İLİŞKİN SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ
GÖRÜŞLERİNİN BELİRLENMESİ (MAKÜ ÖRNEĞİ)**

Sümeyye POLAT
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sait KORKMAZ

Burdur, 2023

MAKÜ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**YÜKSEK LİSANS JÜRİ ONAY
FORMU**

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 03.02.2023 tarih ve 458/12 sayılı Eyk kararıyla oluşturulan jüri tarafından 22.02.2023 tarihinde tez savunma sınavı yapılan "Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Tarih Öğretimine İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin Belirlenmesi (MAKÜ Örneği)" konulu tez çalışması Sosyal Bilimler ve Türkçe Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Programında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE (TEZ DANIŞMANI) : Dr. Öğretim Üyesi Mehmet Sait KORKMAZ

ÜYE : Prof. Dr. Nihat KARAER

ÜYE : Prof. Dr. Mithat AYDIN

ONAY

M.A.K.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ...../...../..... tarih ve ...../..... sayılı kararı.

İMZA/MÜHÜR

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Ayrıca tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Tezin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezimin sadece Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin ..... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Sümeyye POLAT

Tarih

İmza

TEŞEKKÜR

Sosyal Bilgiler dersinde Yerel Tarih Aktarımının Öneme İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin Belirlenmesini ele aldığım bu çalışmada emeği geçen herkese teşekkürlerimi bu bölümde sunmak isterim.

Öncelikle danışmanlığımı üstlenen, özellikle bu konuyu seçmemde beni teşvik edip yardımlarını asla esirgemeyen ve bilim insanı olarak her zaman örnek alacağım danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sait KORKMAZ' a, çalışmanın oluşması sürecinde beni yönlendiren ve deneyimleri ile bana yol gösteren değerli meslektaşım Hakan ATAÇ' a, değerli görüşleri ile çalışmaya katkı sağlayan kıymetli hocam Güzin GENÇ' e ve yüksek lisans eğitimi konusunda beni yüreklendiren, hayatım boyunca maddi ve manevi açıdan desteklerini her zaman yanımda hissettiğim, haklarını asla ödeyemeyeceğim sevgili aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Tarih Öğretimine İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin Belirlenmesi (MAKÜ Örneği)

(Yüksek Lisans Tezi)

Sümeyye POLAT

ÖZ

Sosyal bilgiler, bireyi merkeze alan ve bireyin çevresindeki çeşitli etkenlerle etkileşimini inceleyen bir ders olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal bilgiler dersi etkin bir vatandaş olmamız adına bize birtakım bilgi, beceri ve değerleri kazandırmayı hedeflemektedir. Bu noktada birçok yöntem, teknik vb. etkin şekilde yararlanılmaktadır. Yerel tarih öğretimi de bunlardan biridir. Yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programlarında yerel tarih konularına yer verilmesi gerektiği önemle vurgulanmıştır. Yerel tarih, çocuğun kendisine yakın ve daha somut olan yaşadığı çevreyi tanımasını sağlayacaktır. Yakın çevresini tanıırken zaman içerisindeki değişimini de inceleyecektir. Böylelikle çocuk geçmiş, bugün ve gelecek arasındaki bağlantıyı daha kolay kavrayabilecektir. Bahsedilen bu durumlar elbette öğretmenin uygulayacağı etkinliklerle meydana geleceğinden öğretmenlerin yerel tarih öğretimine yönelik bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bu çalışma Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih öğretiminin önemine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla 2022-2023 eğitim-öğretim yılı Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü'nde öğrenim gören 68 öğretmen adayıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma kapsamında nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Öğretmen adaylarına uzman görüşü alınarak hazırlanmış 8 soru sorulmuştur. Veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih kavramına yönelik tanımlamaları literatürde geçen tanımlamalarla benzerlik göstermektedir. Öğretmen adaylarının çoğunluğu yerel tarih öğretiminin sosyal bilgiler dersi kapsamında kullanılmasının uygun olduğunu belirtmiştir. Öğretmen adayları yerel tarih öğretiminin sağlayacağı faydaları kalıcı tarih öğretimi sağlar, öğrenmeyi kolaylaştırır, nitelikli öğrenme sağlar şeklinde vurgulamışlardır. Öğretmen adayları sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen yerel tarih öğretiminde kullanılacak kaynakların gezi, bilimsel yayınlar, arşiv belgeleri, yazılı ve sözlü kaynaklar olduğunu belirtmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adayları yerel tarihi sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki öğrenme alanlarından en çok kültür ve miras öğrenme alanıyla ilişkilendirmiştir. Öğretmen adayları yerel tarihin TC. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük, Eski Türk Devletleri, Osmanlı Devleti ve Millî Mücadele Dönemi konularının öğretilmesinde kullanılabileceğini ifade etmiştir. Öğretmen adayları yerel tarih öğretiminde gerçekleştirilen uygulamalarda karşılaşılabilecek sorunları kaynakların yetersizliği, kaynaklara ulaşmada zorluk ve hazırbulunuşluk düzeyi olarak belirtmiştir. Öğretmen adayları lisans süresince aldıkları eğitimin yerel tarih öğretiminin öğretim süreçlerinde kullanımı noktasında katkı sağladığını ifade etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Adayları, Sosyal Bilgiler Dersi, Tarih Öğretimi,
Yerel Tarih

Sayfa Adedi: 75

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sait KORKMAZ

Determining The Opinions of Prospective Social Science Teachers About Teaching Local History in Social Science Lessons (MAKU Sample)

(Master's Thesis)

Sümeyye POLAT

ABSTRACT

Social Science appears as a subject putting the individual in the centre and studying the interaction of the individual with various factors around him/her. The Social studies course aims to give us some knowledge, skills and values in order to be an effective citizens. In this point, we employ several methods, techniques, etc. effectively. Teaching local history is one of them. In new history teaching programmes, it is especially emphasized the necessity to give place to local history topics. Local history enables the child to know the immediate and more abstract surrounding where he lives. While learning this immediate surrounding, he will also analyse the changes in time. By this way, the child will be able to comprehend the relation between past, today and future more easily. Since these situations mentioned will occur with the activities used by the teacher, it is necessary for the teacher to have enough knowledge over teaching local history. With the aim of determining their opinions on the importance of teaching local history, this study was carried out with 68 prospective social science teachers studying at Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Department of Social Science Teaching in 2022-2023 Academic Year. Within this study, qualitative research method was used. The data of the study was gathered by using semi-structured interview form. 8 questions which were prepared by taking expert opinion were asked to the prospective teachers. Data were analysed by using Content Analysis. According to the results obtained in the study, the definitions of local history term made by the prospective social science teachers showed similarities with the definitions in the literature. Most of the prospective teachers stated that local history teaching should be covered in social science lessons. Prospective teachers emphasized that the benefits obtained from teaching local history provide effective history teaching, ease learning, provide quality learning. The sources which can be used within social science lessons mentioned by prospective teachers are trips, scientific publishes, archive documents, written or oral sources. Prospective teachers associated local history with learning culture and heritage topic in the curriculum of social science learning area the most. Prospective teachers said that local history can also be used in teaching under the topics TR Revolution History and Kemalism, Old Turkic States, Ottoman State and war of Independence. Prospective teachers indicated the problems which might appear while teaching local history as inadequacy of the resources, the difficulty in reaching the resources, readiness level. Prospective teachers expressed that the education they receive during their undergraduate education will contribute them to teach local history in their teaching process.

Keywords: History Education, Local History, Prospective Teachers, Social Science Subject

Page Number: 75

Supervisor: Assistant Professor Mehmet Sait KORKMAZ

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR.....	ix
TABLolar DİZİNİ.....	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	3
1.2.1. Alt Problemler.....	3
1.3. Araştırmanın Amacı.....	4
1.4. Araştırmanın Önemi.....	4
1.5. Sınırlılıklar.....	6
1.6. Varsayımlar.....	6
1.7. Tanımlar.....	6
BÖLÜM II.....	7
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	7
2.1.1. Sosyal Bilgiler.....	7
2.1.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Temel Yaklaşımlar.....	9
2.1.3.1. Coğrafya.....	10
2.1.3.2. Felsefe.....	11
2.1.3.3. Sosyoloji.....	11
2.1.3.4. Psikoloji.....	12
2.1.3.5. Antropoloji.....	12
2.1.3.6. Eğitim.....	12
2.1.3.7. Hukuk.....	12

2.1.3.8. Ekonomi	13
2.1.4. Tarih Nedir?.....	13
2.1.5. Tarih Öğretimi	15
2.1.6. Tarih Öğretiminin Amaçları	16
2.1.7. Yerel Tarih Nedir?	17
2.1.8. Yerel Tarih Öğretiminin Faydaları	18
2.1.9. Yerel Tarih Öğretiminin Sınırlılıkları	19
2.1.10. Yerel Tarih Öğretiminde Kullanılabilecek Kaynaklar	20
2.1.11. Yerel Tarih Öğretiminde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	20
2.2. İlgili Araştırmalar	21
BÖLÜM III	27
YÖNTEM	27
3.1. Araştırmanın Modeli.....	27
3.2. Çalışma Grubu.....	28
3.3. Veri Toplama Araçları	29
3.4. Veri Toplama Süreci.....	29
3.5. Verilerin Analizi.....	30
BÖLÜM IV	31
BULGULAR VE YORUM	31
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	31
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	32
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	41
BÖLÜM V	43
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	43
5.1. Sonuç ve Tartışma	43
5.2. Öneriler	47
KAYNAKLAR	48
EKLER	55
EK-1	56
ÖZGEÇMİŞ	58

KISALTMALAR

MAKÜ: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

NCSS: National Council for the Social Studies (Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi)

ÖA: Öğretmen Adayı

SBDÖP: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

TABLolar DİZİNİ

<u>Tablolar</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Cinsiyet Dağılımları.....	29
Tablo 2 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Genel Akademik Ortalamaları.....	29
Tablo 3 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yaş Aralıkları.....	30
Tablo 4 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yerel Tarihe İlişkin Tanımlamaları.....	32
Tablo 5 Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yerel Tarih Öğretiminin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılmaya Uygunluğuna İlişkin Görüşleri.....	34
Tablo 6 Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Tarih Öğretiminin Sağladığı Faydalar.....	35
Tablo 7 Yerel Tarih Öğretiminde Kullanılan Uygulamalar/Kaynaklar... ..	37
Tablo 8 Yerel Tarihin Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları İle İlişkisi.....	38
Tablo 9 Yerel Tarih Öğretiminin Kullanılabileceği Sosyal Bilgiler Dersi Konuları.....	39
Tablo 10 Yerel Tarih Öğretimine Yönelik Gerçekleştirilen Çalışmalarda Karşılaşılabilecek Sorunlar.....	40
Tablo 11 Lisans Eğitiminin Yerel Tarih Öğretim Sürecine Katkı Sağlama Durumu.....	42

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekiller

Sayfa

Şekil 1 Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Dersi Arasındaki İlişki..... 11

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde; problemin ne olduğu, problemin temel analizi, kurgulanan alt problemler, araştırmanın hedefi, niteliği, değeri, sınırlılıkları ve bilimsel varsayımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Yaşadığımız dünya zaman içerisinde farklı alanlarda birçok değişime uğramış ve bu değişim hala devam etmektedir. Gerek bilim ve teknolojideki gelişmeler gerek siyasal ve toplumsal ya da hukuksal yenilikler fark etmeksizin insanların tüm bu değişimlere uyum sağlaması, kavrayabilmesi yani öğrenebilmesi gerekmektedir. Bu durum eğitim-öğretim süreçlerinde de birtakım yeniliklere kucak açmış ve geleneksel eğitim anlayışı yerini yapılandırmacı eğitim anlayışına bırakmıştır. Bu anlayışa göre öğretmene dayalı anlatımın bir kenara bırakılıp öğrencinin merkeze alındığı öğretim tekniklerinin geliştirilmesi ve kullanılması hedeflenmiştir. Birden fazla bilimi içinde barındıran disiplinlerarası bir ders olan sosyal bilgiler de yapılandırmacı eğitim anlayışından etkilenmiştir. Yapılandırmacı eğitimin hedefleri sosyal bilgiler dersinin hedefleriyle büyük ölçüde örtüşmektedir. Bu doğrultuda yaşadığı topluma ve çevreye uyumlu, teknolojik gelişmelere ve değişen yaşam koşullarına kolaylıkla ayak uydurabilen, edindiği bilgileri geçmiş deneyimleriyle ilişkilendirebilen, toplumsal sorunlara karşı duyarlı ve çözüm odaklı, bilinçli bireyler yetiştirmek hedeflenmiştir. Hedeflerin gerçekleştirilebilmesi adına sosyal bilgiler dersinde amaçlara uygun farklı öğretim yöntem ve tekniklerine başvurulmalıdır. Öğretmen öğretimin kalitesini arttırmak için öğrencilerin aktif olarak katılacakları etkinlikler hazırlamalı ve öğrencilerin mümkün olduğu kadar çok yaparak, yaşayarak, düşünerek öğrenme etkinliklerine katılımını sağlamalıdır.

Sosyal bilgiler öğretimine yönelik etkinliklerde, bir öğretmenin dikkate alması gereken ilkelerden biri de “yakından uzağa” ilkesidir. Bu açıdan sosyal bilgiler dersi için çevre önem taşıyan etmenlerden bir tanesidir. Sosyal bilgiler dersinde çevre etmenine yer verirken, yakından uzağa ilkesini dikkate almak gereklidir. Çünkü belirli yaş ve hazırbulunuşluk seviyesine sahip öğrencilerin ilgi ve alakaları bu minvalde şekillenmiştir. Bu doğrultuda sosyal bilgiler dersinin konuları aktarılırken öğrencinin yakın çevresinden başlanır ve giderek ulusal ve küresel bir ilerleme, genişleme oluşturulur. Ayrıca eğitim-öğretim faaliyetlerinin planlı ve programlı olduğu, kişisel farklılıklar nedeniyle rehberlik konusuna dikkat edilmesi gerektiği, hemen hemen her konuda ekonomik davranışlar sergileyerek, eğitim-öğretim süreçlerinde somuttan soyuta, basitten karmaşığa, bilinenden bilinmeyene doğru bir sıra takip edilmesi gerektiği gerçeği hiçbir zaman akıldan çıkarılmamalıdır (Sözer, 1988, s. 76). Bu doğrultuda düşünüldüğünde öğretmenlerin, Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına hizmet edecek olan yerel tarihi bir öğretim yöntemi olarak kullanmaları gerekmektedir. Yapılandırmacı anlayış doğrultusunda biçimlendirilen 2005 SBDÖP’nda öğrencilere doğrudan kazandırılması hedeflenen beceriler başlığı altında yer alan “değişim ve süreklilik”, “tarihsel empati” ile “zaman ve kronolojiyi algılama” becerilerinin kazandırılmasında yerel tarihten yararlanılmasının önemine ilişkin olarak çeşitli açıklamalara yer verilmiştir (MEB, 2005). Birey ve toplum yaşamında değişimin, dönüşümün ve gelişimin yadsınamaz bir gerçek haline geldiği çağımızda geçmiş ile günümüz arasında bir köprü kurulması, daha da önemlisi gençlerin geçmiş ile gelecek arasındaki bağlantıyı sağlayacak olan bu köprüyü sağlam temeller üzerinde inşa etmeleri elzemdir. Şüphesiz ki ancak bu konuda başarılı olabilen bireyler ulusal tarih ve kültürel miras noktasında yetkin olabilecek, millî kimliklerini yapılandıracak, yaşadıkları toplumun birer parçası haline gelebileceklerdir. Yerel tarih bu noktada geçmiş ve günümüz arasındaki köprünün sağlam temeller üzerinde kurulabilmesinde en yetkin ve başarılı yöntemlerden birisidir (Öztaşçı, 2020, s.70). Birçok araştırmacı yerel tarihin, özellikle sosyal bilgiler dersinin de yaralandığı disiplinlerinden olan Tarih öğretiminde kullanılmasını faydalı görmüş olsa da (Akçalı, 2007; Beem, 1994; Quest, 2006, akt. Tunç Şahin, 2011; Çalık, 1964; akt. Işık, 2008; Örtten, 2008; Tugay, 2004; Yeşilbursa, 2015) günümüzde öğretmenler tarafından kullanımını sınırlı kalmıştır. Bu durumun sebepleri arasında öğretmenlerin yerel tarih kavramını ya da bu yönetime dair uygulamaları nasıl gerçekleştireceklerini bilmemeleri ve Sosyal Bilgiler

müfredatının ortam hazırlamayışı gibi etkenler yer almaktadır. Bu çalışmanın bu bağlamda yerel tarih kavramına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri göz önünde bulundurularak yerel tarih etkinliklerinin uygulanmasındaki sorunların belirleneceği, sorunlara yönelik çözüm önerilerinin oluşturulacağı ve alan yazına katkı sağlayacağı umulmaktadır.

1.2. Problem Cümlesi

Araştırmanın temel problemi “Sosyal bilgiler derslerinde yerel tarih öğretimine ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinin belirlenmesi” dir.

1.2.1. Alt problemler. Bu çalışmada aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır;

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih algısı nasıldır?
  - a. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre yerel tarih nedir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adayları Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nı yerel tarih açısından nasıl değerlendirmektedir?
  - a. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre sosyal bilgiler dersi kapsamında yerel tarih öğretiminin kullanımı ne gibi faydalar sağlar?
  - b. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen yerel tarih öğretiminde hangi uygulamalar/ kaynaklar kullanılabilir?
  - c. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre yerel tarih öğretimi Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nda yer alan öğrenme alanlarının hangisi/hangileri ile ilişkilendirilebilir?
  - d. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre sosyal bilgiler dersinin içerikleri göz önüne bulundurulduğunda, hangi konuların öğretilmesinde yerel tarih öğretiminden yararlanılabilir?
  - e. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre eğitim-öğretim süreçlerinde yerel tarih öğretimine yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmalarda karşılaşılabilecek başlıca sorunlar neler olabilir?
3. Sosyal bilgiler öğretmen adayları lisans eğitimini yerel tarih açısından nasıl değerlendirmektedirler?

- a. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre lisans süresince almış oldukları dersler yerel tarih öğretiminin öğretim süreçlerinde kullanımına ilişkin katkı sağladı mı?

1.3. Araştırmanın Amacı

Eğitime yeni bir soluk getiren yapılandırmacı yaklaşım sosyal bilgiler dersini de önemli ölçüde etkilemiştir. Genellikle ders kitaplarına ve öğretmene bağlı olan eğitim anlayışı yerine öğrenciyi merkeze alıp aktif olarak katılımının sağlandığı ve yaparak yaşayarak öğrendiği bir öğrenme ortamının oluşturulması vurgulanmıştır. Geliştirilen yeni öğretim yöntem ve teknikler sosyal bilgiler derslerini ezbere dayalı öğretimden kurtarmayı, daha eğlenceli ve bu sayede öğrenmeyi kalıcı bir hale getirmeyi amaçlamıştır. Öğrenciyi harekete geçirecek olan yöntemlerden biri olarak yerel tarih burada devreye girmektedir. Yerel tarih öğretiminin geçmişteki olayları çevreden gösterilen somut örneklerle desteklediği, verilen örneklerin kendi çevrelerinden oluşuyla derse olan ilgi ve odak düzeylerini artırdığı vb. gibi pek çok fayda sağladığı çeşitli araştırmacılar tarafından doğrulansa da ülkemizde bu konuda henüz istenilen birikimin mevcut olmadığı söylenebilir. Öğretmenlerin yerel tarih aktarımına dair teorik bilgi eksikliği, yerel tarih etkinliklerine yönelik yeterli plan ve programlamanın yapılamaması gibi çeşitli nedenlerle istenilen hedeflere ulaşılamamıştır. Bu çalışma ile sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrenim süreçleri boyunca almış oldukları dersler göz önünde bulundurularak yerel tarih kavramına yönelik bilgi düzeylerinin yeterliliği ve yerel tarih öğelerinin sosyal bilgiler öğretimindeki kullanımına ilişkin düşüncelerini belirlemek amaçlanmıştır.

1.4. Araştırmanın Önemi

İnsanoğlu dünya üzerindeki yaşamının başladığı andan itibaren kendi değer yargıları ve toplumun kendisine çizdiği roller arasında bir denge profili oluşturmaya çalışmıştır. Bu noktada insanoğlunun en büyük yardımcısı bilim olmuştur. İnsan bilim sayesinde kendini anlamlandırabilmiş ve yine bilimsel dayanaklardan yola çıkarak içerisinde bulunduğu toplum yaşamına adapte olabilmıştır. İnsana yaşam serüveninde bu noktada gerekli olan bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasında şüphesiz en önemli katkıyı sosyal bilimler sunmuştur. Sosyal bilimler (tarih, coğrafya, felsefe, ekonomi, hukuk,

sosyoloji, psikoloji vb.) belirli bir plan ve program dahilinde belirli yaş ve hazırbulunuşluk düzeyindeki öğrencilere sunulduğu yegâne ilköğretim dersi sosyal bilgilerdir. Sosyal bilgiler dersi sosyal bilim dallarının öğretilerinin öğrencilerin içerisinde yaşadıkları toplum yaşantısına uyumlu, hak ve sorumluluklarının bilincinde iyi vatandaşlar olmalarını amaç edinmektedir. Sosyal bilgiler dersi kapsamındaki konular ele alındığında özellikle tarih ve coğrafya konularının öğretimiyle ilgili son zamanlarda birçok tartışma alanı ortaya çıkmıştır. Tartışmaların ortak noktası sosyal bilgiler derslerinde geçen soyut olguların öğretmenler tarafından somutlaştırılmasında eksiklikler olduğu, derslerin sıkıcı ve tekdüze geçtiği, materyallerle desteklenmediği, öğrencileri düşünmeye ve araştırmaya sevk etmeyen ve ezbere dayalı olduğu üzerinedir.

Ülkemizde uygulamaya konulan 2005 SBDÖP ile birlikte yapılandırmacı anlayışa geçilmiştir. Yapılandırmacı anlayış doğrultusunda sosyal bilgiler dersi öğrenci merkezli diğer bir deyişle etkinlik merkezli, öğrencinin dersin her aşamasında etkin olduğu, öğretmenin bir rehber ve yol gösterici misyonunu üstlendiği bir anlayışa evrilmiştir. Bu yeni anlayış doğrultusunda oluşturulan program ile birlikte her öğrencinin biricik ve tek olduğunu ve öğrenmelerin bu şekilde öğrencilerin eğitim-öğretim sürecine aktif şekilde katılımıyla gerçekleştiği anlayışı benimsenmiştir. Bu anlayış doğrultusunda sosyal bilgiler dersinde tarih konularının öğretilmesinde de öğrenciyi aktif kılan yerel tarih, sözlü tarih, tarihsel empati, tarih okuryazarlığı becerisi vb. yöntem ve beceriler ön plana çıkartılmıştır. Bu yöntemlerden biri olan yerel tarih, öğrencilerin değişim ve süreklilik kavramları çerçevesinde geçmiş ve günümüz arasında bağlantı kurmalarını sağlayan bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır (Öztaşçı, 2017, s.5). Sosyal bilgiler dersinde yerel tarih uygulamalarına yer verildiği takdirde öğrenciler tarafından daha kalıcı öğrenmeler gerçekleşecektir. Son yıllarda sosyal bilgiler öğretimi açısından yerel tarih öğretiminin önemi üzerine yapılan araştırmaların sayısı artmış olsa da literatürde yeterli sayıda çalışma bulunmamaktadır. Yerel tarih öğretimine dair sosyal bilgiler öğretmen adaylarının lisans eğitimleri süresince konuya dair bilgilerinin yeterliliği ve yerel tarih öğretimini faydalı bulup bulmadıkları doğrultusunda gelecekte yerel tarih uygulamalarına karşı görüşlerinin ne olabileceği konusunda da yeterli sayıda araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışmanın belirtilen eksikliklerin giderilmesi yönünde ilgili literatüre katkı sağlaması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan sosyal bilgiler öğretmen adayları,
2. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarına uygulanan ölçme aracı ile sınırlıdır.

1.6. Varsayımlar

Bu araştırmada şu varsayımlar göz önünde bulundurulmuştur.

1. Araştırmaya gönüllülük esasına göre katılan öğretmen adayları görüşme formunda yer alan sorulara samimi ve içten cevaplar vermişlerdir.
2. Görüşme formunda yer alan soruların tamamı öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde yerel tarih öğretiminin kullanılmasına ilişkin görüşlerini inceleme amacına hizmet etmektedir.

1.7. Tanımlar

Tarih: “Tarihçi ile olgular arasında kesintisiz bir karşılıklı etkileşim süreci, bugün ile geçmiş arasında bitmez bir diyalog” ’dur (Carr, 2018, s.82).

Yerel Tarih: Bir yörenin tarihsel açıdan sahip olduğu kendine özgü niteliklerin tümüdür. Bir yörenin geçmişten günümüze değin tarihsel gelişimi ve bu gelişimin sonucunda o yörede meydana gelen tarihsel izlerdir. Yörenin tarihsel geçmişi ve o geçmişin bir sonucu olarak ortaya çıkan izler o yörenin, bölgenin yerel tarihini meydana getirmektedir (Işık, 2014; s. 256).

Sosyal Bilgiler Dersi: Temel kültür öğelerini, birçok farklı alandaki çalışmalardan elde edilen bulgulardan, disiplinler arası bir yaklaşım etrafında seçilip harmanlanarak oluşturulmuş bilgileri içerisinde bütünleştiren; ilköğretim düzeyine ve çocuğun kültürel algılama özelliklerine uygun durumda sunan bir derstir (Sözer, 1998; s. 3).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

Araştırmanın bu bölümünde konu ile alakalı literatür taranmış ve bu sayede de araştırmanın kuramsal çerçevesi hazırlanmıştır.

2.1.1. Sosyal bilgiler. Sosyal bilgiler kavramının genel ya da üzerinde uzlaşın sağlandığı ortak bir tanımı bulunmamaktadır. Bu durumun birçok nedeni olmakla birlikte temel nedeni sosyal bilgiler dersinin disiplinlerarası bir yaklaşımla oluşturulmuş yapıya sahip olması ve bu nedenle temel amacı üzerinde farklı görüş ayrılıklarının bulunmasıdır. Sosyal bilgiler dersinde Amerikalı eğitimcilerin bir kısmı iktisat ve sosyoloji gibi bilimlerin öğretilmesi gerektiğini savunurken bir kısmı da insanlar arasında etkileşimi ele alan konulara ağırlık veren müfredata dayalı bir öğretimi savunmuşlardır. Bu görüşler dışında kimi eğitimcilere göre sosyal bilgiler kültürel çeşitlilik ve çoğulculuğa odaklanmalıyken kimi eğitimcilere göre de tarihteki önemli olayları ve önemli kişilikleri öğretmek, özgürlük, adalet, eşitlik gibi kavramların öğrencilere öğretilmesine hizmet etmelidir. Son olarak kimi eğitimcilere göre de sosyal bilgiler bireylerin ülkesine bağlı, vatansever ve demokratik bireyler olarak gelişmelerini sağlamalıdır (Levstik & Tyson, 2008; Thornton, 2008; Zarillo, 2011; akt. Aslan, 2016, s. 4-5). Sosyal bilgiler eğitiminin temel amacı üzerindeki bu görüş ayrılıkları sosyal bilgilere ilişkin yapılan tanımlara da yansımıştır. Aşağıda uluslararası ve ulusal literatürde sosyal bilgiler kavramına ilişkin olarak yapılan farklı tanımlamalara yer verilmiştir.

Dunn; sosyal bilgileri “sosyal grupların bir üyesi olarak insan ve toplum ile doğrudan ilgili olan konular” şeklinde tanımlanmıştır (Dunn, 1916, s. 9). Soruna eğitsel açıdan bakan Wesley’e göre sosyal bilgiler, eğitsel amaçlar etrafında sosyal bilimleri sadeleştirerek bir araya getiren bir derstir (Wesley, 1937; akt. İnan, 2014). Dewey’e göre ise sosyal bilgiler “sosyal olan şeylerin çalışmasıdır” (Welton & Mallan, 1999, akt. Tay, 2013). Barr, Barth & Shermis (1978), sosyal bilgilerin vatandaşlık

yeterlilikleri kazandırmak amacı etrafında sosyal bilim disiplinleri ve insan bilimlerinin bir araya getirilmesiyle oluştuğunu belirterek; sosyal bilgiler dersinin vatandaşlık eğitimi amacıyla olduğunu ve bu amaçla da sosyal bilim disiplinlerinden ve insan bilimlerinden faydalandığını ifade etmiştir (akt. Safran 2015). Sosyal bilgiler; sosyal bilim disiplinlerini, insan onur ve şerefini korumak amacıyla bir araya gelen demokratik bir toplumda yaşayan fertlerin rolünü irdeleyen, sosyal vakaları ve kişiler arasındaki ilişkileri inceleyen bir programdır (Evans & Brueckner, 1990, akt. Kırıkçı, Çolak ve İbrahimoglu, 2022).

Sosyal bilgiler hakkında ABD'deki tüm gelişmeleri yürüten, en etkili söz sahibi kurum konumunda olan National Council for the Social Studies NCSS (Sosyal Bilimler Ulusal Konseyi) sosyal bilgileri şu şekilde tanımlamıştır;

Sosyal Bilgiler, vatandaşlık ehliyeti kazandırmak amacı etrafında sanat, edebiyat ve sosyal bilim disiplinlerinin disiplinlerarası bir yaklaşımla etrafında bir araya getirilmesiyle meydana gelen bir çalışma alanıdır. Okul müfredatı içerisinde sosyal bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal bilimler, psikoloji, din, sosyoloji vb. sosyal bilim disiplinleriyle; sanat, edebiyat, matematik ve doğa bilimlerinden meydana gelen sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar. Sosyal bilgilerin temel amacı, birbirlerine bağımlı olarak varlık sürdürülen global bir dünyada, kültürel farklılıklara sahip olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak kamu yararı doğrultusunda bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır (NCSS, 1993, akt. Doğanay, 2008).

Sosyal bilgiler, hemen hemen her anlamda değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiyi merkeze alan kararlar alıp problem çözebilen etkili vatandaşlar yetiştirme amacı etrafında sosyal ve beşerî bilimlerden elde ettiği bilgiler ile yöntem ve teknikleri bir bütün halinde kaynaştırarak kullanan öğretim programıdır (Öztürk, 2015, s. 4).

Sosyal bilgiler, sosyal ve insanla ilgili bilim alanlarının içerik ve yöntemlerinden faydalanarak, bireyin fiziksel ve sosyal çevresi ile olan etkileşimini zaman boyutu içerisinde disiplinlerarası yaklaşımla ele alan ve globalleşen dünyada yaşamla alakalı bir takım temel demokratik değerlere sahip, düşünen ve beceri sahibi demokratik vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan bir çalışma alanıdır (Doğanay, 2005).

Sosyal bilgiler, kültürel öğeleri, pek çok farklı alandaki çalışmalardan elde edilen bulgulardan ve disiplinlerarası bir yaklaşımla harmanlanan bilgiler içerisinde bütünleştiren; ilköğretim düzeyine ve çocuğun hazırbulunuşluk düzeyine uygun duruma getirmiş bir ilköğretim dersidir (Sözer, 1998, s. 3). Sönmez'e (1999) göre "Sosyal bilgiler, toplumsal gerçeklerle etrafında ispat edilmeye dayanan bağlantı kurma süreci ve bu sürecin sonrasında ulaşılan dirik bilgilerdir." Sosyal bilgiler, tarih, coğrafya, ekonomi, hukuk, felsefe, siyaset bilimi ve diğer sosyal bilim disiplinlerini

temel alın konu odaklı ve sorgulamaya dayalı disiplinler arası bir çalışma alanıdır (Deveci ve Bayram, 2022, s. 14). Erden (tarihsiz) ise sosyal bilgileri, “İlköğretimde iyi ve sorumlu vatandaşların yetişmesini sağlamak amacı etrafında, sosyal bilimlerden sağlanan seçilmiş bilgiler doğrultusunda, öğrencilere sosyal yaşamla ilgili temel bilgilerin, becerilerin, tutumların ve değerlerin kazandırılmasının amaçlandığı bir çalışma alanıdır” şeklinde tanımlamıştır.

2.1.2. Sosyal bilgiler öğretiminde temel yaklaşımlar. Sosyal bilgiler dersinin temel amacı bireyin içerisinde bulunduğu dünya ve toplum yaşantısına uyumlu etkin vatandaşlar olarak yetişmesini sağlamaktır. Sosyal bilgiler öğretiminin başladığı 19. yüzyıl başlarından günümüze dek söz konusu amacın gerçekleştirilebilmesi için uygulanan birbirinden farklı yaklaşımlar olmuştur (Deveci ve Bayram, 2022, s. 18). Sosyal bilgiler eğitimi üzerine yapılan çalışmalar incelendiğinde sosyal bilgiler eğitiminde ağırlıklı olarak üç temel yaklaşımın bulunduğu dikkat çekmektedir. Bu yaklaşımlar vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler, sosyal bilim olarak sosyal bilgiler ve yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgiler yaklaşımlarıdır.

I. Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgiler

Vatandaşlık aktarımı yaklaşımı sosyal bilgiler içerisindeki en eski yaklaşımdır ve içerik otoriteler tarafından oluşturulur (Tay, 2013, s. 11). Bu yaklaşımda toplumun sanat, felsefe, edebiyat ve tarih birikimi genç bireylere aktararak onların toplumla uyumlu ve toplumun kalkınmasına katkıda bulunan insanlar olmaları sağlanmaya çalışılır (Deveci ve Bayram, 2022, s.20).

II. Sosyal Bilim Olarak Sosyal Bilgiler

İyi ve etkili vatandaş yetiştirme amacı etrafında vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler öğretimi geleneğine karşı çıkan sosyal bilimciler, sosyal bilgilerin sosyal bilimler için bir alt yapı oluşturulabileceğini ancak temelde etkili vatandaş yetiştirmenin ancak sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler yaklaşımı ile yapılabileceğini savunmuşlardır (Tay, 2013, s.12). Bu minvalde sosyal bilim olarak sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımında öğrencilere sosyal bilimlere ilişkin bilgi ve becerilerin yanı sıra sosyal bilim disiplinlerinin bilgiye ulaşmada kullandıkları yöntem ve tekniklerin öğretilmesi amaçlanmaktadır (Deveci ve Bayram, 2022, s. 21).

III. Yansıtıcı İnceleme Alanı Olarak Sosyal Bilgiler

Bu sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımı öğrencilerin kişisel ve sosyal yaşam problemleri tanımlama, analiz etme ve karar verme becerilerini geliştirmeyi amaçlar (Safran, 2015, 8). Yansıtıcı inceleme alanı olarak sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımı yapılandırmacı eğitim kuramının esaslarına dayanır, bu yaklaşımda bilgi öğrenciler tarafından araştırma yoluyla yapılandırılır (Deveci ve Bayram, 2022, s. 22).

2.1.3. Sosyal bilgiler dersinin kapsamı. Sosyal bilgiler, hemen her açıdan değişime uğrayan ülke ve dünya koşulları etrafında bilgiyi merkeze alıp karar verebilen, problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek için sosyal bilim disiplinleri ve beşerî bilimlerden elde ettiği bilgi ve yöntemleri bütünleştirerek kullanıma sunan bir öğretim programıdır (Öztürk ve Deveci, 2016, s.2). Bu kapsamda sosyal bilgiler dersinin yararlandığı başlıca disiplinler şu şekildedir;

Şekil 1. Sosyal bilimler ve sosyal bilgiler dersi arasındaki ilişki (Sözer, 1998, s.7)'den uyarlanmıştır.

2.1.3.1. Coğrafya. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan sosyal bilim disiplinlerinden birisi de coğrafyadır. Coğrafya, Eski Yunanca “ge” ve “graphe” kavramları olup, ge (je veya jeo) yer (yeryüzü, Dünya, yerküre), graphe (graphein) ise, tasvir (yazı ve şekille anlatmak) anlamlarına gelir. Bu kavramların birleşmesinden,

coğrafya biliminin kendine özgü yazılış şekli olan, *gegraphe* (*geographica*) kavramı doğmuştur (Doğanay ve Doğanay, 2015, s. 9). Coğrafya; dünya ile ilgili gerçekleri sunmaktadır. Nitelikli bir coğrafya eğitimi dünyada üzerindeki diğer insanlarla ve toplumlarla olan bağlantımızı, dünya ile olan ilişkilerimizi ve kendimizi anlamlandırmamıza fayda sağlayan beceri, bilgi, kavram ve temelleri daha iyi algılamamız noktasında katkı sunmaktadır (Meydan, 2013, s. 162).

2.1.3.2. Felsefe. Sosyal bilgiler dersi muhtevası içerisinde yer alan sosyal bilimler disiplinlerinden birisi de felsefedir. Felsefe, esas ve en büyük şeyler, genel anlamda varlık, bütünsel açıdan evrenin kendisini ya da insan faaliyetlerini, yaşamını ve kaderine en temel şekilde tesir eden şeylerin bilimsel olarak araştırılmasıdır (Cevizci, 1999, s. 333). Sosyal bilgiler dersi karşılıklı ilişkiler açısından iki farklı yönden bilim dalları ve yöntemlere göre değişime uğramakla birlikte felsefeyle resmen ve bilvasıta temas halindedir (Çakmak ve Kara, 2019, s. 87). Buna göre felsefe sosyal bilgiler ilişkisi şu şekilde özetlenebilir. Felsefe diğer sosyal bilim disiplinleriyle birlikte sosyal bilgiler dersi muhtevasında yer almaktadır. Ayrıca sosyal bilgiler dersi öğretim programları oluşturulurken benimsenen, kabul gören felsefi anlayışa göre yapılandırılmaktadır (Keskin, 2013, s. 68).

2.1.3.3. Sosyoloji. Sosyoloji sözcüğünde “sosyo” toplumsallığı, “loji” ise bilimselliği ifade etmekte; bu bağlamda sosyoloji toplumu inceleyen bilim olarak ortaya çıkmaktadır (Çengeli Köse ve Bayram, 2022, s. 39-40). Toplumsal değişimin dinamiklerini anlayarak toplumun temel bir takım (ekonomik, sosyal vb.) sorunlarını bilen, bu sorunların çözüme kavuşturulmasında özgün çözüm yolları geliştirilmesini sağlayan, gerekli temel bilgi ve bilişsel düşünme becerilerinin bireylere kazandırılması sosyoloji öğretiminden beklenmektedir (Kurtdele Fidan, 2019, s. 181). Bu bağlamda sosyolojinin toplum ve toplum yaşamında meydana gelen ilerleme ve değişimlerin algılanıp, anlaşılması açısından son derece önemli olduğu söylenebilir. Sosyal bilgiler dersinin temel amacının bireyi içerisinde yaşadığı toplum yaşantısına uyumlu hale getirerek iyi ve etkili vatandaş olmasını sağlamak olduğu düşünüldüğünde sosyolojinin sosyal bilgiler dersi içerisindeki yeri ve önemi daha net anlaşılmalıdır.

2.1.3.4. Psikoloji. Sosyal bilgiler dersinin irtibatında olduğu sosyal bilim disiplinlerinin başındaki disiplinlerden birisi de psikolojidir (Kop, 2019, s. 213). Psikoloji, insanın davranışsal ve zihinsel süreçlerini bilimsel olarak inceleyen bilim dalıdır (Çengeci Köse ve Bayram, 2022, s. 40). Sosyal bilgiler dersinin en temel amacı içerisinde bulunduğu toplum yaşantısına uyumlu iyi ve etkili vatandaşlar yetiştirmektir. Bireyin toplum yaşantısına uyumlu olabilmesi öncelikli olarak toplumun temel ve yegâne değişmez üyesi olan bireyi anlamasına, anlamlandırabilmesine bağlıdır. Bu bakımdan psikoloji sosyal bilgiler dersine bu doğrultuda katkı sunan önemli sosyal bilim disiplinlerinden birisidir.

2.1.3.5. Antropoloji. Antropoloji, sözcüğü köken olarak Latince’de “insan” anlamına gelen “anthropos” kavramı ile “bilim” anlamına gelen “logos/logia” kavramlarının bir araya gelmesiyle ortaya çıkan ve temelde “insanbilimi” anlamına gelen bir bilim dalıdır (Koçoğlu, 2019, s. 347). En yalın tanımıyla antropoloji bireyin çeşitli fiziksel ve biyolojik testlere tabi tutularak incelendiği bilim dalıdır. Konusu ve kapsamı insan olan antropoloji, toplumların ırksal, dilsel, kültürel özelliklerini inceler (Çengeci Köse ve Bayram, 2022, s. 41). Sosyal bilgiler dersiyle bireyin içerisinde yaşadığı toplumun kültürel kimliğini benimsemesi, değerlerini özümsemesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda antropoloji sosyal bilgiler dersinin yararlandığı başlıca sosyal bilim disiplinlerinden birisidir.

2.1.3.6. Eğitim. Eğitim, insanın olgun, fazilet sahibi, eşsiz bir varlık haline getirilmesi sürecidir. Eğitim yoluyla insanın insani özelliklerinin geliştirilerek, daha da insanlaştırılması amaçlanmaktadır (Şişman, 2014, s. 3). Sosyal bilgilerin amaçları ile eğitim sisteminin amaçları arasında doğrudan bir bağlantı bulunmaktadır. Sosyal bilgiler ülkelerin benimsediği eğitim sisteminin amaçları doğrultusunda ilk ve ortaokuldaki öğrencilere belirli kazanımların aktarılarak, yetiştirilmek istenen insan tipinin tasarlandığı bir derstir (Ataç, 2022, s. 22).

2.1.3.7. Hukuk. Sosyal bilgiler dersi “Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, felsefe, hukuk, siyaset bilimi vb. sosyal bilim disiplinlerini ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının belirli bir plan ve program dahilinde bir araya

getirilmesi ile oluşan bir ilköğretim dersidir” (MEB, 2005). Yapılan bu tanımda da görüldüğü üzere hukuk, sosyal bilgiler dersi içerisindeki önemli sosyal bilim disiplinlerinden birisidir. Nitekim bireylerin toplumsal yaşama intibakını sağlamayı temel amaç haline getirmiş sosyal bilgiler dersi, insan hakları ile vatandaşlık bilgisi konularının öğretimi sırasında hukuk bilimiyle ilgili çeşitli terimler, kavramlar ve bilgilerden yararlanmaktadır (Yazıcı ve Erdilmen, 2013, s. 274).

2.1.3.8. Ekonomi. Ekonomi kavramı Yunancada “ev yönetimi/idaresi” veyahut “iyi bir ev idaresinin/yönetiminin ilkeleri” anlamını taşıyan “Oikonomia” kelimesinden türemiştir (Meydan ve Güngör, 2019, s. 327). Ekonomi, kıt kaynaklar, kıt kaynakların üretimi, dağıtımı ve tüketimi ile ilgilenen ve bu kıt kaynaklar ile bireyin ihtiyaç ve istekleri arasında denge oluşturmaya çalışan bir bilim dalıdır (Aktın, 2016, s. 245). Sosyal bilgiler, öğrencilere dünyayı anlamak, anlamlandırmak ve içinde yaşam sürme noktasında gerekli olan becerileri kazandırmada önem taşıyan derslerin başında gelmektedir. Sosyal bilgiler, insan ilişkilerini öğretmesinin yanında, öğrencileri iyi ve etkili vatandaş olmaya hazırlamaktadır (Meydan ve Güngör, 2019, s. 337). Ekonomi bağlamında etkili vatandaştan ekonomi konularında bilgi sahibi olması, ekonomik sorumluluklarının farkında olması; tüketici, üretici ve yatırımcı olarak doğru kararlar verebilmesi, ekonomik sorunlarla karşılaştığında mantık çerçevesinde hareket ederek sorunun çözümüne yönelik yerinde adımlar atarak sorunun üstesinden gelmesi beklenmektedir (Ataç, 2022, s. 20).

2.1.4. Tarih nedir? Tarih nedir? sorusu oldukça eski ve köklü bir sorudur. Bu soruya yanıt verebilmek için öncelikle tarih kelimesinin kökenine bakmak gereklidir. Tarih kelimesi Sami dilinde v-r-h (verrehe) kökünden gelmektedir. İbranice’de Yerah anlamı taşıyan kelime, Arapça’da kamer, ay veya ayı (hilali) görme anlamlarını taşımaktadır (Demirel, 2016, s.1). Kökensel açıdan ise “Tarih” kelimesi İbranice “Ay” manasına karşılık gelen “Yarex” kelimesinden türemiştir. Aynı zamanda Yunanca’dan Latince’ye geçen “Historia” kelimesi de Arapça’ya “Asfüra” olarak geçmiştir (Togan, 1985, s.2). Tarih kavramı zaman içerisinde farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlardan bazıları şu şekildedir:

Tarih; “Tarihçi ile olgular arasında sonu gelmez bir karşılıklı etkileşim süreci, bugün ve geçmiş arasında tükenmez bir diyalog” dur (Carr, 2018, s.82). Tarih; insanoğlunun geçmişini araştıran ve onların yapmış oldukları eylemlerin detaylı bir resmini tasvir eden bir sosyal bilim disiplini (Halkın, 1989, s.4). Tarih; geçmiş dönemlerde meydana gelen olayları, yer, zaman ve sorumlularını göstererek belgelere bağlı olarak sebep ve sonuç ilişkisi içerisinde inceleyen bir bilim dalıdır (Köstüklü, 2003, s.14).

Collingwood’a göre “Tarih, özel bir bilim dalıdır. Tarih esas olarak gözlem alanımız içerisinde yer almayan olayları incelemektir. Bu olayları gözlem alanımıza giren ve tarihinin ilgilendiği olayların kanıtı dediği bir başka bulgudan hareketle çıkarımsal bir biçimde inceleme amacı güden bir bilim dalıdır” (Collingwood, 2005, s. 86).

March Bloch ölümünden sonra yayımlanan tamamlanmamış eseri olan “Tarih Savunusu veya Tarihçilik Mesleği” adlı eserinde Tarihin geçmişin bilimi olduğu şeklindeki tanımlamalara karşı çıkarak, tarihi “zaman içerisinde insanların ilmi” şeklinde tarif etmiştir (Bloch, 2021, s. 23).

John Tosh’a göre tarih sözcüğü iki anlama gelmektedir. Bu anlamlardan ilkinde tarih hem geçmişte meydana gelmiş olayları belirtir, hem de geçmişin tarihçilerin çalışmalarıyla birlikte yeniden oluşturulup aktarılması anlamını taşımaktadır (Tosh, 2020, s. 9).

Tarih, kelimesi genel olarak toplumların incelenmesi ve bu toplumlar arasında olan benzerlikler ve farklılıklarda süreç içerisinde meydana gelen değişimlerin belirgin hale getirilmesidir (Burke, 1994, s. 2).

İbn-i Haldun’un Mukaddime adlı ünlü eserinde yapmış olduğu tanımlamaya göre;

“Tarih, geçmişi, geçmişteki olaylara dair bilgileri ve devletleri haber vermektir. Bu konularda çok şeyler aktarılır, güncel durumlara geçmiş dönemlerden örnek verilir ve bütün bu noktaların aktarıldığı geniş, kalabalık meclisler oluşturulur. Bu meclislerde bireylerin ve toplumların hayat hikayeleri haber verilir: Koşulların nasıl değişime uğradığı, devletlerin nasıl büyüyüp güçlendiği, hakimiyet alanlarını genişlettiği ve sonra da vakti dolanın nasıl yok olup ortadan kalktığı. . . Nitekim görünüşte bu olayların aktarılmasından ibaret olan tarih bilimi bu olayların, nedenleri ve temel unsurlarıyla birlikte ayrıntılı biçimde araştırılmasına ve değerlendirilmesine dayanmaktadır. Kısaca, tarih bilimi olayların nedenselliğini ve sebeplerini ayrıntılı bir biçimde inceleyen bir bilim dalıdır.” (İbn-i Haldun, 1337, çev. 2004, s. 26).

Tarih, en yalın şekliyle insanların belirli bir zaman ve yerde yapmış oldukları eylemleri belirli bir plan ve program etrafında kendine özgü çalışma ve inceleme yöntemleriyle belgeleri baz alarak inceleyen bilim dalıdır (Korkmaz ve Ataç, 2022, s.94).

2.1.5. Tarih öğretimi. Tarihin neden öğretildiği sorusu uzunca bir zamandır bu bilim dalı ile uğraşan araştırmacılar başta olmak üzere her kesimden insanın yanıt aradığı ve farklı değerlendirme, çıkarımlarda bulunduğu bir konudur. Tarih biliminin konusu olan geçmiş her dönemde insanoğluna ilgi uyandırmış, adeta onu kendisine çekmiştir. İnsanoğlu bu ilgi karşısında kendisine “Geçmişte nasıldı?” “Geçmişte ne oldu?” gibi birtakım sorular sorarak yanıt aramaya çalışmıştır. Bu gibi sorulardan aldığı cevapların bir sonucu olarak da insanoğlu geçmişte yaşananları kayıt altına alarak tarih yazımını başlatmıştır.

19. yüzyıla kadar tarih yazımı kimi zaman sözlü kimi zaman yazılı fakat ağırlıklı olarak hikayeci ve didaktik özellikler taşıyan bir tarzda yazılmıştır. Bu yüzyıldan itibaren ise bilim ve teknolojiye meydana gelen ilerlemelerin etkisiyle sosyal, beşerî ve doğa bilimlerinde meydana gelen gelişmeler ve pozitivism (Olguculuk) anlayışının etkisi görülerek, tarih yazımında ölçülebilir, gözlemlenebilir ve betimlenebilir bir anlayış önem kazanmıştır.

Tarih öğretiminin tarihçesi incelendiğinde geçtiğimiz yüzyılın ikinci yarısından itibaren genel anlamda tarih öğretimine verilen temel görev, geçmiş dönemlerin bilgi ve kültürel unsurlarını gelecek kuşaklara aktarma (Demircioğlu, 2014, s. 67) üzerine şekillendirilirken bu aktarma süreci çeşitli amaçlar doğrultusunda yürütülmüştür. Bu amaçlar ülkeden ülkeye, toplumdan topluma değişiklik göstermekle birlikte tarih öğretimi genelde ülke yöntemini elinde bulunduran iktidar sahiplerinin ideolojik yaklaşımları, birtakım olaylar (savaşlar, barış ve antlaşmalar vb.) ile bilim ve teknolojiye gelişmeler doğrultusunda şekillenmiştir. Tarihsel süreç içerisinde tarih öğretiminin amaçlarının şekillenmesinde etkili olan olaylar ve faktörler Korkmaz ve Ataç (2022, s. 95) tarafından şu şekilde açıklanmıştır;

“1789 Fransız İhtilali'nin ardından dünyanın geniş coğrafyalarına yayılan milliyetçilik akımlarının bir sonucu olarak çok uluslu imparatorlukların dağılması ve bununla birlikte millîdevletlerin kurulması; tarih öğretiminin de bu minvalde bireylere millîkimlik aktarımı sağlama amacı doğrultusunda okutulmaya başlanması, I. ve II. Dünya Savaşları'nın insanlık tarihi açısından yarattığı yıkıcı etkilerin göz önünde bulundurulması eğitim-öğretime bu anlamda dünya barışına katkı sağlayacak bir görevin

verilmesi ve tarih öğretiminin bu anlamda bir temel taşı olarak görülmesi, tarih öğretiminin zamansal süreçle birlikte öğrencilere sadece bilginin aktarıldığı, ezbere dayalı bir öğrenme yaklaşımından uzaklaşarak onlara bir takım becerilerin kazandırılmasının amaçlandığı bir sürece doğru evrilmesi, teknolojideki büyük gelişmeler sonucu eğitim-öğretim süreçleri de dahil olmak üzere sosyal yaşamın her alanında bir takım değişimlerin yaşanması ve bunun sonucunda da meydana gelen küreselleşmenin etkisiyle tarih öğretiminin amaç, hedef, kazanım ve değerlerinin de bu yönde biçimlenmesi tarih öğretiminde zamansal süreç ile birlikte ortaya çıkan değişiklerin temel nedenleri olarak görülebilir.”

2.1.6. Tarih öğretiminin amaçları. Tarih öğretiminin amaçları nedir? Sorusu tıpkı tarih nedir? Sorusu gibi oldukça eski ve köklü bir sorudur. Bu soruya verilen yanıtlar incelendiğinde dönemsel değişimlerin yanında tarih öğretiminin amaçlarının şekillenmesinde toplumun beklentilerinin, bilim ve teknolojideki gelişmelerin ve siyasilerinde önemli rol oynadığı görülmektedir (Demircioğlu, 2014, s. 67). Tarih öğretiminin amaçlarındaki değişim ve farklılıkları daha iyi anlamak için tarih öğretiminin amaçları konusunda farklı araştırmacılar tarafından yapılan tasnifleri belirtmek yerinde olacaktır.

Tarih öğretiminin amaçları Dilek (2007, s. 26-38) tarafından disiplin içi ve sosyal amaçlar olarak belirtmiştir. Disiplin içi amaçlar başlığı altında tarihin disiplin için amaçlarının ülkelerin eğitim politikasını belirleyen kişilerce ortaya konulduğu ve bu doğrultuda da tarih öğretiminin başlıca amacının vatandaşlık eğitimini desteklemek olduğu belirtilmiştir. Sosyal amaçlar başlığı altındaysa demokratik ve eleştirel yaklaşım yoluyla kişisel düşünceyi geliştirmek, öğrencileri demokratik toplum yaşantısına hazırlamak ve onları aktif vatandaşlar haline getirmeye yönelik birtakım amaçlar sıralanmıştır (Dilek, 2007, s. 33).

Kaya (2016, s. 46), tarihin amacı ve öğretimini oluşturan unsurların araştırmacılar tarafından üç farklı görüşte toplandığını belirtmiştir;

- Tarih öğretimi öğrencinin bireysel gelişiminde önemli bir öğedir.
- Tarih öğretimi bir toplumsallaşma aracı olarak kültürel mirası kazandırır.
- Tarih öğretimi vatandaşlık eğitimi için bir araç olarak kullanılır.

Kaya (2016) bu üç farklı görüşten hareketle tarih öğretiminde öne çıkan belirli amaçları saptamıştır. Bu doğrultuda tarih öğretiminde başlıca amaçlar şunlardır;

Günümüzü anlamayı sağlamak, kimlik edinimi sağlamak, kültürel miras ve değerleri aktarmak ve geliştirmek, vatandaşlık becerileri kazandırmak, barışa katkıda bulunmak, tarih metodolojisine yönelik yeterlilikler kazandırmak (Kaya, 2016, s. 47-52).

Tarih öğretiminin amaçları Demircioğlu (2014, s. 68) tarafından 6 başlık altında ele alınmıştır. Buna göre tarih öğretiminin başlıca amaçları; Tarihsel bilgi, toplumsal değer ve kültür aktarımı sağlamak, geçmiş ve bugünü anlaşılmasını sağlamak, mevcut ideolojik yapının benimsenmesini ve kimlik gelişimini sağlamak, öğrencilere deneyim ve bilimsel düşünme becerileri kazandırmak, tarihle alakalı temel kavramları öğretmek, dil becerilerini geliştirmek ve boş zamanlarını değerlendirmek şeklindedir.

Köstüklü ise tarih öğretiminin amaçlarını; Bilim dili olarak tarih öğretiminin genel amacı, o ülkenin şartları çerçevesinde tespit edilen özel amaçlar olarak iki genel amaç etrafında şekillendirmiştir. Köstüklü (2016, s. 27) 'ye göre tarih öğretiminin amaçları genel olarak;

- Öğrencinin geçmişe ilgisini çekmek.
- Öğrencinin diğer dünya ülkelerini, onların kültürleri bilmesine ve anlamasına katkı sağlamak.
- Geçmişten hareketle günümüzü anlamak.
- Müfredatın diğer alanlarına zenginlik kazandırmak.
- Sistemli çalışarak zihni eğitmek.
- Öğrencinin kimlik duygusunun gelişimine katkıda bulunmak.

2.1.7. Yerel tarih nedir? Yerel tarih; bir bölgenin, çevrenin tarihinin içerisinde barındırdığı “kendine özel” niteliklerdir. Bir çevrenin geçmişten günümüze dek tarihsel gelişimi ve bu gelişimin sonucu olarak o çevrede ortaya çıkan tarihi izlerdir. Yörenin tarihsel geçmişi ve o geçmişin geride bıraktığı kalıntılar o yöreye ait yerel tarihi meydana getirmektedir (Işık, 2014; s. 256). Mazisi çok eksilere uzanan ve yakın çevre tarihi, yöre, mikro ve bölgesel tarih (local history) olarak da adlandırılan yerel tarihe ilişkin olarak farklı araştırmacılar tarafından çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bu nedenle yerel tarih kavramına yönelik olarak tarihsel süreç içerisinde farklı şekillerde tanımlamalar yapılmıştır (Aydın, DüNDAR ve Kaya, 2018, s. 504). Yerel tarih, bireyin yaşadığı yöreyi, bölgeyi merkeze alan tarihsel olanla, tarihle karşılaştırmaları olanaklı kılan, yaşanan yörenin geçmişi olarak tanımlanabilir (İ. Pamuk ve Pamuk, 2019, s. 435).

Yerel tarih, insanoğlunun dünyaya geldiği, çocukluk ve gençlik yıllarını geçirdiği, öğretim hayatını sürdürdüğü yakın bölgenin ve çevrenin tarihidir (Yeşilbursa, 2015, s.

144). Yerel tarih, “Bir ya da birkaç köy, kasaba (büyük bir liman veya başkent ‘yerel’ in kavrayışının ötesindedir) veya şehirden daha büyük olmayan bir alanın tarihsel geçmişinin araştırılmasıdır” (Danacıoğlu, 2001; akt. Avcı Akçalı ve Aslan, 2007).

İlyasoğlu (2001) yerel tarihi ve bir anlamda da yerel tarihçiliği tanımlarken; öncelikle tarihin merkezine insanları almakta ve sırasıyla insanların deneyimlerini, bu deneyimlerin tarihini irdelemekte ve insanların deneyimlerini oluşturan hafızayı bir tarih bilgisi olarak görmektedir (akt. Aydın, Dündar ve Kaya, 2018, s. 504). Safran ve Ata (1998) en temel ifadesiyle yerel tarihi temel alan okul dışı tarih öğretimini “Okul dışındaki tarihsel yapıla, antik yaşam alanları, müzeler gibi eğitim araçlarıyla desteklenen öğretime, okul dışı tarih öğretimi denilmektedir” şeklinde tanımlamaktadır (akt. Pamuk ve Pamuk, 2019, s. 435). Yerel tarih, yaşadığımız yerleşim yerinin geçmişinin tarihidir (Özbek Gül, 2022, s. 7).

2.1.8. Yerel tarih öğretiminin faydaları. Eğitim-öğretim süreçlerinde gerçekleştirilen tarih öğretiminin en temel amacı öğrencilere geçmişin ışığından faydalanarak yaşadıkları dönemi ve gelecek zamanı aydınlatmalarına (anlamalarına/görmelerine) olanak ve imkân tanımaktır. Bu amaç yerel tarih öğretimi ile daha kolay ve daha nitelikli bir şekilde gerçekleştirilebilir. Çünkü belirli bir yaş ve hazır bulunuşluk seviyesine sahip çocuk geçmiş, bugün ve geleceği içerisinde bulunduğu yerin (mekân) yani kendi içinde yer aldığı zaman diliminden yola çıkarak daha kolay kavrar.

Günümüzde tarih öğretimi okullarda ağırlıklı olarak öğretmen anlatımı ve ders kitabı üzerinden yürütülmektedir. Bu durum tarih öğretimi ile elde edilmek istenen hedeflere ve kazanımlara ulaşılması noktasında büyük bir engel oluşturmaktadır. Bu olumsuz durum yerel tarih sayesinde ortadan kaldırılabilir. Günümüzde yapılan birçok pedagojik araştırma çocukların kendi çevrelerinden yani yakından başlayarak uzağa doğru öğrendiklerinde daha iyi sonuçlar elde ettiğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda ele alındığında yerel tarihin önemi asla yadsınamaz. Ayrıca yerel tarih hem çocukların içerisinde doğup büyüklere çevrelerini daha iyi tanımlarını sağlar hem de onlara yaşadıkları çevrenin problemlerine, olanaklarına karşı bilinç kazandırır ve görüş geliştirmelerine imkân sağlar (Çalık, 1964; akt. Işık, 2008).

Pedagojik olarak ele alındığında yerel tarih, tarih sunumu, ders kitapları ve okulun dışına çıkarak öğrencilerin pek çok farklı kişiyle iletişime geçmesini, farklı uyarıcılara maruz kalmasını ve öğrenim sürecinde aktif (araştıran, sorgulayan, analiz eden) olmasına katkı sağlar (Yeşilbursa, 2015, s. 146). Bu minvalde yerel tarih, öğrencilerin okul dışına çıkarak okul sıralarında edinemeyecekleri birçok bilgi, beceri ve değeri kazanmalarını sağlar.

Yerel tarih öğretiminin öğrencilere sağlayacağı faydalar şu şekilde özetlenebilir;

1. Yerel tarih araştırmasında kullanılan metodolojiyi öğrenir,
2. Geçmişin, birey, grup, kültür ve olay etkileşimi sonucunda topluma nasıl şekil verdiğini öğrenir
3. Toplumun sosyal, dini ekonomik ve coğrafi görüşlerini ve birbiriyle alakasını anlar
4. Ulusal ve uluslararası düzeylerde meydana gelen yerel olaylar ve olayların arasında ilişkiyi öğrenir
5. Zaman, uzay ve devamlılık hislerini geliştirir (Beem, 1994; Quest, 2006, akt. Tunç Şahin, 2011).

Bunlar dışında yerel tarih çalışmalarının öğrencilerde tarihsel düşünme ve tarih okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesinde de önemli katkılar sağlayacağı söylenebilir.

2.1.9. Yerel tarih öğretiminin sınırlılıkları. Yerel tarihin pek çok faydasının yanında birtakım sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bu sınırlılıklar genel anlamda eğitim-öğretim süreçlerinden kaynaklanmakla birlikte kısmen de yerel tarih öğretiminden kaynaklanmaktadır. Tunç Şahin (2011)'e göre "Okul yılını kapsayan tarihin miktarı artarken, okul yılı uzunluğu aynen kalması, özel konular için resmi izinlerin gerekmesi, öğrencilerin konuyla ilgili başarıları, düzey belirleme sınavlarıyla değerlendirilmesi bütün bunlar öğretmenlerin yerel tarih uygulamalarını sık kullanmayıp, geçmişin hikâyesini saptamak için ders kitaplarını kullanmaması" yerel tarihin başlıca sınırlılıklarıdır. Tarihi kaynaklar nesnellikten uzak o dönemde çalışmayı yapan kişinin algısına, dünya görüşüne göre şekillenmiş olabilir ya da bu kaynaklar üzerinde bilinçli ya da bilinçsiz olarak birtakım hatalar, eksiltmeler yapılmış olabilir. Bu durum yerel tarih öğretimine ilişkin önemli bir sınırlılıktır. Bunlar dışında

yerel tarihe ilişkin başlıca sınırlılıklardan birisi de yerel tarihe konu olan olayların ya da kaynakların ders konu ve kazanımlarına uygun olması meselesinden kaynaklanmaktadır.

2.1.10. Yerel tarih öğretiminde kullanılabilir kaynaklar. Yakın çevremizde tarihi geçmişe sahip, belirli bir tarihi değer taşıyan pek çok kaynak yerel tarih öğretiminde kullanılabilir.

Kütükoğlu (1998, s. 19-28) yerel tarih öğretiminde kullanılabilir kaynakları sözlü kaynaklar (tarihi şiirler, hikayeler, efsaneler, mitler, destanlar, menkıbeler, fıkralar ve atasözleri), yazılı kaynaklar (arşiv malzemesi; yazılı arşiv malzemesi, çizili arşiv malzemesi, görüntülü arşiv malzemesi, kütüphane kaynakları; geneolojik kaynaklar, takvimler-yıllıklar, seyâhatnameler, vekâyi-nameler, hatıralar, biyografiler-otobiyografiler, süreli yayınlar), müze envanterine giren malzemeler (kitabe, heykel, zafer tâkları, lahid ve mezar taşları, hudud ve kilometre taşı, madalya, insan vücudu bakiyeleri, kültürel öğelere ait kalıntılar, eski paralar, armalar ve mühürler) şeklinde sınıflandırmıştır. Pamuk ise yerel tarih öğretimine ilişkin kaynakları şu şekilde ifade etmiştir;

Yaşanılan çevrede bulunan, geçmiş dönemlerden günümüze kadar gelmiş ve böylece günümüzde de tarihi yaşatmakta olan tarihsel binalar, tarihsel alanlar, arkeolojik kalıntılar, jeolojik ve coğrafi unsurlar, arşivler, üretim yerleri/endüstri kuruluşları, tarihsel kişiler, ulaşım alanları, kitaplar ve diğer yazılı kaynaklar, resim-fotoğraf ve diğer görsel öğeler, kıyafetler, aletler, gelenek ve görenekler, efsaneler yerel tarih çalışmalarında kullanılabilir kaynakların genel çerçevesini oluşturmaktadır (Pamuk ve Pamuk, 2019, s. 447).

2.1.11. Yerel tarih öğretiminde dikkat edilmesi gereken hususlar.

Eğitim-öğretim sürecinin tüm aşamalarında olduğu gibi yerel tarih çalışmalarında da dikkat edilmesi gereken birtakım hususlar bulunmaktadır. Bunlar dikkate alınır ve yerel tarih çalışmaları bu minvalde gerçekleştirilirse öğretim süreci öğrenci açısından daha faydalı ve verimli olacaktır.

Bu bağlamda yerel tarih çalışmalarında dikkat edilmesi gereken en önemli husus yapılacak olan çalışmanın ders ve konu kapsamına, öğrenci seviyesine ve hazır bulunuşluk düzeyine uygun olmasıdır. Ders ve konu bağlamından kopuk bir

çalışma öğrencide bir kazanım oluşturmayacağı gibi ders için ayrılan zamandan çalacak, öğrencilerde kafa karışıklığı oluşturacaktır.

Jacquetta Hawkes'in "Hiç kimse yoktur ki çocukluğunda yaşadığı yerlere, topraklara ilgi duymasın ve oralar için heyecanlanmasın" ifadesi, bireyin öğrenme sürecine ilişkin en yakın çevresinden başlayıp, giderek genişleyen, ulusal ve evrensel konulara kadar uzanan bir yol takip etmeleri, yerel tarih için bir dönüm noktası olmuştur (Aslan, 2000; akt. Yeşilbursa, 2015, s. 149).

Yerel tarih öğretimine ilişkin önemli hususlardan biri de planlamadır. İyi planlanmamış bir yerel tarih çalışmasının amacına ulaşması beklenemez. Bu minvalde Yeşilbursa (2015, s, 149) yerel tarih çalışmaları gerçekleştirilirken dikkat edilmesi gereken başlıca hususları şu şekilde sıralamıştır;

- Çalışmanın yapılacağı mekânı belirlemek,
- Çalışmasının amacını belirlemek,
- Çalışmayı sosyal bilgiler programındaki kazanımlar ile ilişkilendirmek,
- Çalışmanın gerçekleştirileceği mekânla ilgili araştırma yapmak, önceden incelemelerde bulunmak,
- Çalışması ile ilgili gerekli resmi yazıları hazırlamak,
- Aileden ve okul yönetiminden gerekli izinleri almak,
- Çalışma esnasında kullanılacak her türden malzeme, materyal, yiyecek, içecek ve kıyafet benzeri ekipmanları hazırlamak,
- Çalışmaya yönelik olarak gerçekleştirilecek faaliyetleri en ince ayrıntısına kadar planlamak,
- Gerçekleştirilecek etkinlik öncesinde öğrencilere gerekli konularda bilgiler vermek, onları etkinlik ve faaliyetler doğrultusunda hazırlamak, ön bilgilerini hatırlatmak,
- Çalışma kapsamında değerlendirmede bulunmak için gerekli ölçeği hazırlamak.

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde yerel tarih ve yerel tarih öğretiminin farklı yönlerini konu alan çalışmalara yer verilmiştir.

Işık (2002) gerçekleştirdiği yüksek lisans tez çalışmasında yerel tarih öğretiminin önemini tespit etmek için yerel tarihin derslerde işlenmesinin öğrenci üzerindeki etkisini belirlemeye çalışmıştır. Bu kapsamda örnek bir tarih programı oluşturmuş ve dersleri bu program çerçevesinde işlemiş, yörede bulunan tarihi mekânlara geziler düzenlenmiş, öğrencilerin yakın çevrede bulunan tarihi eserleri incelemesine, araştırmasına yönelik ödevler verilmiştir. Yaklaşık bir dönemlik bir uygulamadan sonra uygulamanın gerçekleştirildiği sınıfın başarı grafiğinin ve tarih dersine karşı ilgi

ve merakının diğer karşılaştırma yapılan sınıflara göre net bir biçimde arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Tugay (2004) “Tarih eğitiminde yerel tarih araştırmalarının yeri: Fethiye örneği” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Fethiye’nin genel tarihini, coğrafi ve sosyal yapısını, ekonomik yaşantısını, bölge sınırları içerisindeki adli olayları, gündelik yaşantıları ayrıntılı bir biçimde yerel tarih perspektifinden ele almıştır.

Avcı Akçalı (2007) “Yerel tarih ve tarih eğitimine katkısı” adlı yüksek lisans tez çalışmasında tarih, tarih eğitimi, yerel tarih, Türkiye’de yerel tarih, yerel tarihin yararları ve derslere entegrasyonu gibi pek çok konuya değinmiş, ayrıca İzmir ilinde bir kolejde öğrenim gören lise birinci sınıf öğrencileriyle gerçekleştirdiği yerel tarih aktivitelerinin öğrencilerin tarih derslerine yönelik düşünce gelişimine katkısını inceleyerek ele almıştır. Bu doğrultuda tarih dersleri dahilinde gerçekleştirilen yerel tarih çalışmaları öğrencilerin derse yönelik bakış açılarında olumlu değişiklikler meydana getirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Örten (2008) “Yerel tarih konularının sosyal bilgiler üniteleri ile ilişkilendirilmesine yönelik bir çalışma (Tokat örneği)” adlı yüksek lisans tez çalışmasında MEB Müfredat Programlarında yerel tarih konularının işlenmesine değinen maddelerin tespit etmeyi ve Tokat’ın yerel tarihine ilişkin konuları sosyal bilgiler dersi müfredatıyla ilişkilendirmeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda çalışma kapsamında müfredatta yer alan yerel tarih konularının işlenebileceği sınıflar, öğrenme alanları ve üniteleri belirleyerek etkinlik örnekleri hazırlamıştır. Yerel tarih konularının öğretimine yönelik öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla da görüşme formu oluşturulmuş ve öğretmen görüşlerine de yer verilmiştir. Çalışma sonucunda yerel tarih öğretiminin sağladığı faydalar ve sosyal bilgiler dersi programında ulaşılması amaçlanan kazanımlar arasında önemli benzerlikler olduğu görülmüştür.

Göç (2008) “Yerel tarih konularının sosyal bilgiler derslerinde uygulanması; karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri (Yozgat örneği)” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Yozgat ilinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel tarihe dair bilgileri kullanma durumları ve yerel tarih öğretiminde karşılaşılan problemleri incelemeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda 28 sorudan oluşan anket 132 sosyal bilgiler öğretmenine uygulamıştır. Elde edilen verilerden öğretmenlerin kendilerini mesleki açıdan yeterli gördükleri ancak görev yaptıkları bölgenin tarihi hakkında yeterli

düzyeyde bilgi sahibi olmadıkları, sosyal bilgiler öğretim programlarını yerel tarih öğretime açısından yeterli bulmadıkları, yerel tarih öğretimini sosyal bilgiler derslerinde tam olarak uygulayamadıkları, uygulama aşamalarında birtakım sorunlar yaşadıkları sonuçlarına ulaşmıştır.

Tunç Şahin (2011) yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında ilköğretim sosyal bilgiler dersinde yerel tarih etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarına ve öğrenci ürünlerine yönelik etkisini saptamayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda Türkiye'nin batı bölgesindeki bir ilköğretim okulunda dördüncü sınıfta öğrenim gören 34 öğrenciye veri toplamak amacıyla başarı izleme testi, açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu, yerel tarih uygulamaları için hazırlanan öğretim materyalleri, öğrencilerin hazırladıkları hikâye ve şiirler kullanılmıştır. Çalışma sonucu elde edilen veriler nitel ve nicel olarak iki ayrı analize tabi tutulmuştur. Araştırma sonunda sosyal bilgiler dersinde yerel tarihe ilişkin faaliyetlerinin öğrencilerin akademik başarılarında etkili olduğu, öğrencilerin yerel tarih etkinlik ve uygulamalarını eğlenceli buldukları, etkinlik ve uygulamalar sayesinde bölgelerinin tarihçesini daha iyi öğrenme imkânına eriştikleri, konuya ilişkin bilgilerinin arttığı, öğrencilerde okuma, geçmiş-bugün arasında ilişki kurma becerilerinin yükseldiği, yerel tarih etkinliklerinin öğrenci ürünleri üzerinde olumlu yönde etki sağladığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Oran (2013) yapmış olduğu çalışmada Uşak İlinde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış mülakat uygulamış, elde edilen verileri kodlama yoluyla kategorilere ayırarak analiz edip, yorumlamıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin çoğunun yerel tarihin önemli ve gerekli olduğunu belirttiği, öğretmenlerin yerel tarihin sosyal bilgiler müfredatında yeteri kadar yer almadığını ifade ettiği, öğretmenlerden birkaçının yerel tarih konularına derslerinde yer vermediğini ve yerel tarihi en fazla gezi-gözlem tekniği kullanarak uygulanabileceği görüşüne sahip oldukları sonuçlarına ulaşmıştır.

Avcı Akçalı (2013) yapmış olduğu doktora tez çalışmasında tarih öğretiminde yerel tarih kaynaklarının kullanılmasına dayanan etkinliklerle ders işlenmesinin öğrencilerin akademik başarısına ve derse yönelik tutumlarına etkisini ölçmeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda 2011-2012 eğitim-öğretim yılında İzmir'deki özel bir kolejde 10. Sınıfta öğrenim gören öğrencilere "Tarih Dersine Yönelik Tutum Ölçeği" ve "En Uzun Yüzyıl (1800-1922)" ünitesinin belirlenen kazanımları üzerine hazırlanan "Akademik

Başarı Testi” uygulanmıştır. Araştırma sonucunda yerel tarih kaynaklarına dayalı etkinlikler aracılığıyla işlenen derslerin deney grubundaki öğrencilerin akademik başarılarında ve tarih dersine yönelik tutumlarında geleneksel yöntemle ders işlenen öğrencilere göre anlamlı bir farklılık yarattığı görülmüştür. Bu minvalde çalışmada yerel tarih etkinliklerine dayalı olarak işlenen derslerin, öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı ve derse yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bilicioğlu (2017) hazırlamış olduğu yüksek lisans tezinde sosyal bilgiler programında yer alan yerel tarih konularının işlenebilirliği, programda dersin amaçlarına ulaşmak için yerel tarih konulu roman, film ve belgesel izletimi, müze ziyaretlerinin gerçekleştirilmesinin faydalarını araştırmış, ayrıca öğrencilerin de dersin nasıl işlenmesini istediklerini ve yerel tarihe ilişkin tutumlarını belirlemeye çalışmıştır. Bu kapsamda Safranbolu ilçesinde öğrenim gören farklı okullardaki 452 ortaokul öğrencisine “Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Tarih Öğretimine Yönelik Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda; öğrencilerin ders kapsamında en fazla tarihi mekânlara ve yapılarla geziler yapılmasını istediğini bunu film ve belgesel gösteriminin izlediği, öğrencilerin dersleri tarihsel olaylara ilişkin birikim sahibi kişilerden dinleyerek öğrenmeyi en az tercih ettikleri, öğrencilerin yerel tarih öğretimine ilişkin algı düzeylerinin cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba eğitim seviyesi, ailenin aylık geliri gibi değişkenlere göre anlamlı farklılık göstermediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Ulutaş (2018) hazırlamış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih tekniği uygulamasının öğrenci başarısına ve derse yönelik tutumuna etkisi belirlemeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda araştırmada hazırlanan “Akademik Başarı Testi” ile “Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği” ni 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Malatya İlindeki bir İmam Hatip Ortaokulunda 5. Sınıfta öğrenim gören 100 deney, 100 de kontrol grubu olmak üzere 200 öğrenciye uygulamıştır. Elde edilen bulgulardan yerel tarih tekniğine yönelik gerçekleştirilen etkinliklerin, işlenen derslerde deney grubu öğrencilerinin akademik başarı düzeylerini artırdığı ve derse yönelik olumlu tutum geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Mert (2019) “Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü ve yerel tarih uygulamalarının öğrencilerin kavramsal başarılarına ve farkındalık oluşturmalarına etkisi” adlı yüksek

lisans tez çalışmasında sosyal bilgiler dersinde sözlü ve yerel tarih uygulamalarının kullanılmasının öğrencilerin kavramsal başarılarına ve farkındalık oluşturmalarına etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda Rize ilinde bir devlet okulunda öğrenimine devam eden 4. sınıf öğrencilerine kavramsal başarı testi, etkinlik süreci görüşme formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Elde edilen veriler, etkinliklerin öğrencilerin kavramsal başarıları üzerinde etkili olduğunu, öğrencilerin sözlü ve yerel tarih etkinliklerinin uygulanmasına ilişkin olumlu görüş içinde olduklarını göstermiştir.

Yılmaz (2019) yapmış olduğu yüksek lisans tezinde 10 sosyal bilgiler öğretmeni ve 61 ortaokul öğrencisinin yerel tarih öğelerinin kullanımına ilişkin görüşlerini almak için açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanmıştır. Çalışmada elde edilen veriler içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular, öğretmenlerin tamamının ders kapsamında yerel tarih öğretiminden yararlanması noktasında hem fikir olduklarını, yerel tarih öğretimiyle alakalı herhangi bir kursa gitmediklerini, Trabzon İli ile ilgili yerel tarih çalışmalarının kullanılması konusunda farklı görüş ve fikirlere sahip olduklarını ortaya koymuştur. Öğrencilerden elde edilen bulgular ise öğrencilerin büyük çoğunluğunun Trabzon'un yerel tarihine ilişkin bilgileri öğrenmek istediklerini, bu bilgileri öğrenmelerinin kendilerine katkıları olacağını düşündükleri ve yerel tarih konusunda Trabzon ile ilgili farklı görüş ve fikirlere sahip olduklarını göstermiştir.

Özbek Bilgin (2019) hazırlamış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih öğretimine yer verme durumları ile yerel tarih öğretiminin kullanılmasında meydana gelen problemleri Bolu İli bağlamında ele almıştır. Bu amaç doğrultusunda Bolu ilinde görev yapan 20 sosyal bilgiler öğretmeni ve öğrenimine devam eden 100 öğrenciyle yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanarak veriler elde edilmiş ve betimsel analize tabi tutulmuştur. Yapılan analizler sonucunda öğretmen ve öğrencilerin yerel öğelere ilişkin yeterli bilgiye sahip olmadıkları, öğretmenlerin Bolu yerel tarihi hakkındaki bilgilerinin sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda öğrencilerin Bolu yerel tarihini merak ettiği, derslerde yerel tarih öğelerine yer verilmesinin onların derse karşı olan ilgilerini arttıracakları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Gül Özbek (2022) hazırlamış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında değerlere dayalı eğitimin ortaokul öğrencilerinin değerler ve yerel tarih konularını günümüzde algılama

düzeylelerine olan etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Kastamonu İnebolu ilçesinde merkez ve köy okullarında öğrenimine devam etmekte olan 130 ortaokul öğrencisine sosyal ve kültürel değerleri algılama anketi ve yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulayarak verileri toplamış, daha sonra bu verileri SPSS paket programı kullanarak analize tabi tutmuştur. Yapılan analizlerden elde edilen bulgular ışığında öğrencilerin İnebolu ilçesinin yerel tarihi hakkında kısmen bilgi sahibi oldukları, ancak ders boyutunda yerel tarih öğretimi gerçekleştirilebilecek düzeyde olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde yöntem başlığı altında araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ve verilerin analizi ile ilgili konu başlıklarına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde yerel tarih öğretimine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlandığı için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinden yararlanılan, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin takip edildiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 41).

Araştırma nitel veri toplama yöntemlerinden görüşme tekniği kullanılarak verilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Çünkü öğretmen adaylarının yerel tarih kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesinde nicel veri toplama yöntemlerinin uygun görülmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum çalışmanın amacıyla ilgilidir. Bu çalışmada yalnızca çalışma grubunda yer alan öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde yerel tarih kullanımına ilişkin görüşlerini betimlemek değil; bu durumun arkasında yatan nedenleri ayrıntılı olarak incelemektir.

Araştırmada fenomenoloji deseninden yararlanılmıştır. Fenomenoloji deseni farkında olduğumuz ancak hakkında ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 69). Araştırma kapsamında fenomenoloji sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih kullanımına ilişkin görüşlerini ayrıntılı bir biçimde incelemek için tercih edilmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim dalında öğrenim gören 68 sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan öğretmen adayları görüşmenin gerçekleştirildiği sıra dikkate alınarak ÖA1, ÖA2, ÖA3... şeklinde kodlanmıştır. Çalışma etiğine uygun hareket etme adına sosyal bilgiler öğretmen adaylarından herhangi bir kişisel bilgi talep edilmemiş, çalışmanın içeriğinde bu tür bilgiler yer almamış, kullanılmamıştır. Araştırmada örnekleme dahil olan katılımcılar kolay ulaşılabilir durum örnekleme ile belirlenmiştir. Kolay ulaşılabilir durum örnekleme, araştırmaya hız ve kolaylık kazandırdığı için araştırmacılar tarafından yaygın biçimde kullanılan bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 123). Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyet, sınıf, genel akademik ortalama düzeylerine ilişkin veriler Tablolarda verilmiştir.

Tablo 1.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Cinsiyet Dağılımları

	Erkek		Kadın	
	f	%	f	%
3. Sınıf	13	39.4	20	60.6
4. Sınıf	9	25.7	26	74.3

Tablo 2.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Genel Akademik Ortalamaları

	f	%
1.50-1.99	1	1.5
2.00-2.49	4	5.9
2.50-2.99	13	19.1
3.00-3.49	29	42.6
3.50-4.00	21	30.9

Tablo 3.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yaş Aralıkları

	f	%
18-19	-	-
20-21	32	47.1
22-23	35	51.5
24-25	-	-
25+	1	1.5

3.3. Veri Toplama Araçları

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde yerel tarih öğretimine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma da öğretmen adaylarına ilişkin veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular hazırlanmadan önce ilgili literatür taranmış, ardından konu kapsamında sosyal bilgiler eğitimi alanında çalışma yapan 2 akademisyenin görüşleri alınarak görüşme soruları taslağı oluşturulmuştur. Oluşturulan taslak görüşme formu 3 sosyal bilgiler eğitimcisi ve 2 tarih eğitimcisi olmak üzere 5 farklı uzmanın görüşüne sunulmuş soruların ve araştırmanın kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu sorularının geçerliliği ve güvenilirliğinin sağlanması için araştırma kapsamına dahil edilmeyen 5 sosyal bilgiler öğretmen adayına söz konusu sorular yöneltilmiştir. Öğretmen adaylarından elde edilen verilerden hareketle görüşme formu biçimlendirilerek, son şeklini almıştır. Etik kurallar dikkate alınarak öğretmen adaylarının kişisel verilerini açığa çıkartmayacak nitelikte kişisel bilgilere ilişkin sorular ve konuyla ilgili 8 sorudan oluşan görüşme formu hazırlanarak araştırma gurubundaki öğretmen adaylarına uygulanmıştır.

3.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri gönüllülük esası dikkate alınarak, öğretmen adaylarına günün uygun oldukları saatlerde sınıf vb. ortamlarda yarı yapılandırılmış görüşme formu üzerinden toplanmıştır. Öğretmen adayları ile yapılan görüşmeler yaklaşık 15-30 dakika aralığında olmuştur. Görüşmeler esnasında öğretmen adaylarının gizliliklerini ve kişisel verilerini ihlal edecek herhangi bir ses veya görüntü kaydı alınmamıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, nitel veri analiz türleri içerisinde en sık tercih edilen yöntemlerden birisidir (Özdemir, 2010). Büyüköztürk vd. (2015, s. 246) içerik analizini, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlamaktadır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklamada kullanılacak kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 242).

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinde şu işlem basamakları takip edilmiştir: İlk olarak öğretmen adaylarından elde edilen veriler soru temelli olarak gruplandırılmış ve dijital ortama aktarılmıştır. Daha sonra bu verilerin tekrar tekrar birkaç defa okunması ile kodlamalar oluşturulmuş, oluşturulan kodlamalar ortak yönleri dikkate alınarak bir araya getirilmiş, böylelikle temalar ortaya çıkarılmıştır. Bu aşamada karışıklık oluşmasını önlemek adına öğretmen adaylarına görüşmelere katıldıkları sıra dikkate alınarak ÖA1, ÖA2... şeklinde kodlar verilmiştir. Araştırma sonucu ortaya çıkan veriler frekans, yüzdelik değerlerin verildiği tablolarda gösterilmiştir. Araştırmada geçerlik ve güvenilirliği sağlama adına üçgenleme yöntemlerinden araştırmacı üçgenleme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmacı üçgenleme yöntemi; verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması aşamalarında birden fazla uzmanın sürece dahil edildiği durumdur (Başkale, 2016).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde yerel tarih öğretimine yönelik görüşlerine ilişkin bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yerel tarih algısı nasıldır?” olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının araştırmanın birinci alt probleminin sorusu olan “Yerel tarih nedir?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar Tablo 4.’de verilmiştir.

Tablo 4.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yerel Tarihe İlişkin Tanımlamaları

	f	%
Tarihsel Olay	1	1.5
Dar Kapsamlı Tarih Anlayışı	53	77.9
Belirli Bir Döneme İlişkin Tarih	2	2.9
Millî Tarih	10	14.7
Ülke Tarihi	1	1.5
Fikrim Yok	1	1.5

Tablo 4 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının araştırmanın birinci alt problemine yönelik yanıtları; tarihsel olay (%1.5), dar kapsamlı tarih anlayışı (%77.9), belirli bir döneme ilişkin tarih (%2.9), millî tarih (%14.7), ülke tarihi (%1.5) şeklindedir. Yine öğretmen adaylarının (%1.5) ise alt probleme ilişkin olarak herhangi bir fikir belirtmemiştir.

Tablo 4.’den anlaşıldığı üzere öğretmen adayları yerel tarihi en çok “Dar Kapsamlı Tarih Anlayışı” şeklinde tanımlamaktadır. “Millî Tarih” teması ise bu temayı izleyen başlıca temadır. Öğretmen adaylarından bazılarının oluşturulan temalar kapsamındaki ifadeleri aşağıda verilmiştir.

Yerel tarihi Tarihsel Olay olarak tanımlayan öğretmen adaylarından bazıları, “*Yerel tarih, tarihsel olay bilgisidir. Tarihsel olayları kapsamaktadır.*” (ÖA2), Dar Kapsamlı Tarih Anlayışı olarak tanımlayan öğretmen adaylarından bazıları, “*Yerel tarih, tarihteki büyük ölçekli konuların daha kısıtlı biçimdeki parçasıdır.*” (ÖA6), “*Tarihi çok çeşitli konularda, daha yüzeysel ve dar alandan bakmaktır.*” (ÖA11), “*Tarihin muhtelif ölçeklerde daha dar yazımı*” (ÖA13), “*Daha dar kapsamlı tarihtir. 19 yüzyıldan sonra etkili olmaya başlamıştır.*” (ÖA16), “*Daha kısıtlı alanda yapılan tarih araştırmasıdır*” (ÖA28), “*Genel tarihe göre dar alanlı tarih*” (ÖA37), “*Tarihin bazı konularının dar, özet biçimde yazımıdır.*” (ÖA60), Belirli Döneme İlişkin Tarih olarak tanımlayan öğretmen adaylarından bazıları, “*Belirli bir yüzyıl içerisindeki Avrupa ve Osmanlı tarihi*” (ÖA33), MillîTarih olarak tanımlayan öğretmen adaylarından bazıları, “*Bizim tarihimiz, kendi tarihimiz*” (ÖA18), “*Doğup büyüdüğümüz, dinine inandığımız, bayrağını, marşını ve birçok kültürel birikimini kabul edip yaşamını sürdürdüğümüz bölgenin geçmişten bugüne olan tarihidir.*” (ÖA23), “*Millî tarihimiz*” (ÖA40), “*Millî kültür ve değerler içinde oluşan tarihimizdir. İçinde bulunduğumuz bölgede hakim olan yaşantılar bütünüdür.*” (ÖA42), “*Kişinin kendi milletinin geçmişten günümüze değin süregelen olgu ve olayların birikimidir.*” (ÖA47), Ülke Tarihi olarak tanımlayan öğretmen adaylarından bazıları, “*Yaşadığımız ülkedeki tarihe denilmektedir. Ayrıca dedelerimizden, ninelerimizden, duyduğumuz tarihinde yerel bir tarih olduğunu düşünüyorum.*” (ÖA41) şeklinde tanımlamalar yapmışlardır.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi olarak “Sosyal bilgiler öğretmen adayları Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı’nı yerel tarih açısından nasıl değerlendirmektedir” belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının araştırmanın ikinci alt probleminin birinci sorusu olan “Yerel tarih öğretimi sosyal bilgiler dersi kapsamında kullanılmaya uygun mudur?” sorusuna yönelik vermiş oldukları cevaplar Tablo 5.’de verilmiştir.

Tablo 5.

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Yerel Tarih Öğretiminin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılmaya Uygunluğuna İlişkin Görüşleri

	f	%
Evet	60	88.2
Kısmen	2	2.9
Hayır	6	8.8

Tablo 5.'de görüldüğü üzere öğretmen adaylarının araştırmanın ikinci alt probleminin birinci sorusuna yönelik yanıtları evet (%82.2), kısmen (%2.9) ve hayır (%8.8) şeklindedir. Öğretmen adaylarının bazılarının alt problem kapsamındaki soruya ilişkin vermiş oldukları cevaplar aşağıda verilmiştir.

Yerel tarih öğretimi sosyal bilgiler dersi kapsamında kullanılmaya uygun mudur? sorusuna “Evet” cevabı veren öğretmen adaylarından bazıları, “*Evet uygundur. Ağaç yaşken eğilir. Bu sayede daha çocukken atalarının geçmişini öğrenirler.*” (ÖA8), “*Bence uygundur çünkü sosyal bilgiler okuyan herkes yerel olarak da okuduğu şehrin tarihini az çok bilmeli*” (ÖA9), “*Evet uygundur. Sosyal bilgiler öğretiminde özellikle belirlenen bir yerin tarihini öğretmekte kolaylık sağlamaktadır.*” (ÖA14), “*Evet uygundur. Çünkü sosyal bilgiler dersi tarih ile bağlantılı bir derstir. Bundan dolayı yerel tarihi sosyal bilgiler öğretiminde kullanılması gerektiğini düşünüyorum.*” (ÖA25), “*Evet uygun olduğunu düşünüyorum. Çünkü sosyal bilgiler dersi bir nevi tarih dersidir. İlk önce kendi yaşadığımız yerdeki yerel tarihi öğrenmemiz gerekmektedir.*” (ÖA41), “*Evet uygundur. Çünkü bilindiği üzere sosyal bilgiler dersi çok kapsamlı bir derstir. Bu derste yerel tarih öğretimine de yer verilebilir.*” (ÖA47), “*Evet bence uygundur. Sosyal bilgilerde de diğer derslerde de olduğu gibi bilinenden bilinmeyene, yakından uzağa gibi ülkelere göre ders işlenmektedir. Bu yüzden de ilk önce öğrencilerin yaşadığı yerin tarihini incelemek daha doğrudur.*” (ÖA53), Yerel tarih öğretimi sosyal bilgiler dersi kapsamında kullanılmaya uygun mudur? sorusuna “Kısmen” cevabı veren öğretmen adaylarından bazıları, “*Yeterli değildir. Tarihimiz elbette kapsamlı ve geniştir ancak yeterli öğrenim ve öğretim yoktur.*” (ÖA40), “*Yeterli değildir. Çünkü kapsamlı bir şekilde öğrenmiyoruz.*” (ÖA48), Yerel tarih öğretimi sosyal bilgiler dersi kapsamında kullanılmaya uygun mudur? sorusuna “Hayır” cevabı veren öğretmen adaylarından bazıları, “*Hayır değildir. Çünkü sosyal*

bilgiler geniş kapsamlı tarih dersi içermektedir (ÖA24), “Daha kapsamlı bilgiler yer alacağından ortaöğretim düzeyinde olan öğrenciler için uygun olduğunu düşünmüyorum.” (ÖA28) şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Araştırmanın ikinci alt probleminin ikinci sorusu “Sosyal bilgiler dersi kapsamında yerel tarih öğretiminin kullanımı ne gibi faydalar sağlayabilir?” olarak belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının alt problem kapsamındaki soruya yönelik olarak ifadeleri Tablo 6.'da verilmiştir.

Tablo 6.

Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel Tarih Öğretiminin Sağladığı Faydalar

	f	%
Kalıcı Tarih Öğretimi Sağlar	15	22.1
Geçmiş-Bugün-Gelecek Bağlantısı Kurmayı Kolaylaştırır	5	7.4
Millî Bilinci Geliştirir	3	4.4
Yaşanılan Çevrenin Tarihini Öğrenmeyi Sağlar	13	19.1
Tarih Bilinci Geliştirir	4	5.9
Tarih Bilgisi Kazandırır	6	8.8
Öğrenmeyi Kolaylaştırır	12	17.6
Nitelikli Öğrenme Sağlar	7	10.3
Tarihe Karşı İlgiyi Arttırır	2	2.9
Fikrim Yok	1	1.5

Tablo 6.'da görüldüğü üzere öğretmen adaylarının araştırmanın ikinci alt probleminin ikinci sorusuna yönelik cevapları kalıcı tarih öğretimi sağlar (%22.1), geçmiş-bugün-gelecek bağlantısı kurmayı kolaylaştırır (%7.4), millîbilinci geliştirir (%4.4), yaşanılan çevrenin tarihini öğrenmeyi sağlar (%19.1), tarih bilincini geliştirir (%5.9), tarih bilgisi kazandırır (%8.8), öğrenmeyi kolaylaştırır (%17.6), nitelikli öğrenme sağlar (%10.3), tarihe karşı ilgiyi arttırır (%2.9) şeklindedir. Öğretmen adaylarının (%1.5)'i alt problem kapsamındaki soruya ilişkin olarak fikir belirtmemiştir.

Tablodan hareketle öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde yerel tarih öğretiminin sağladığı faydalara ilişkin ifadeleri en çok “Kalıcı tarih öğretimi sağlar” teması altında toplanmıştır. Öğretmen adaylarının bazılarının oluşturulan temalar kapsamındaki ifadeleri aşağıda verilmiştir.

Sosyal bilgiler dersinde yerel tarih öğretiminin kullanılmasının sağladığı faydayı Kalıcı Tarih Öğretimi Sağlar şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları,

“Öğrencilere tarihi daha çeşitli ve farklı şekilde daha kalıcı öğrenebilir.” (ÖA12), “Çevremizi tanıyalım ünitesinde çocuklara konuyu anlatırken kullanılırsa yakından uzağa ilkesi bu sayede kullanılarak öğrencilerde tarih öğretimi daha kalıcı olabilir.” (ÖA44), “Kapsamlı ve kalıcı bilgiler edinmelerini sağlayabilir.” (ÖA52) şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Geçmiş-Bugün-Gelecek Bağlantısı Kurmayı Kolaylaştırır şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, “Öğrenci geçmiş ve gelecekle bağlantı kurabilir...” (ÖA16), “Uygulamalar sayesinde öğrenci geçmiş ve gelecek arasında bağ kurup kendini tarih içerisinde hissedip yaparak yaşayarak öğrenebilecektir.” (ÖA63) şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Millî Bilinci Geliştirir şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, “Öğrencinin geçmişlerini daha iyi tanıyarak millî bilinç geliştirmesine yardımcı olabilir.” (ÖA35), “Çocukların geçmişte ülkeleri hakkında bilinçli bir bireyler olarak yetiştirebilmektedirler.” (ÖA39) şeklinde düşüncelerini ifade etmişlerdir. Yaşanılan Çevrenin Tarihini Öğrenmeyi Sağlar şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, “Bireyin yerel çevresinin daha iyi anlamasını sağlayabilir. Çevresindeki tarihsel kalıntıları anlamlandırılabilir.” (ÖA5), “Bireylerin yaşadığı çevrenin daha iyi analiz edebilmelerinde yarar sağlar.” (ÖA42) şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Tarih Bilinci Geliştirir şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, “Tarih bilinci sağlama, geçmişi öğrenme, bilinç sağlama.” (ÖA30), “Yeni kemale ermenin yolunda olan birey, geçmişini öğrenerek neler başardığını görerek geleceğe daha emin adım atabilirler.” (ÖA8), “Öğrencinin bulunduğu yerin tarihini öğrenmesini sağlar. Kişide tarih bilincini oluşturur. Kişide yakından uzağa tekniğinin kullanılmasına olanak sağlar.” (ÖA25) şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Tarih Bilgisi Kazandırır şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, “O yerin tarihi hakkında bilgi öğrenebiliriz.” (ÖA7), “Belli bir tarihi olayı açıklamada yardımcı olabilir.” (ÖA13), “Kişilerin yaşadığı bölgenin tarihini öğrenmesini sağlar.” (ÖA61), Öğrenmeyi Kolaylaştırır şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, “Öğrencilerin günümüz ve günümüze yakın tarihleri hakkında bilgiler öğrenmesi sosyal bilgiler dersi için yararlıdır.” (ÖA2), “Öğrencilerin büyük konuları öğrenebilmesi açısından fayda sağlayabilir.” (ÖA6), “Çocuklara tarih bilgisini kolay şekilde anlatma açısından faydalı olabiliriz.” (ÖA60), “Daha anlaşılır olmasını sağlar...” (ÖA64) şeklinde düşüncelerini belirtmişlerdir. Nitelikli Öğrenme Sağlar şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, “Tarihimizi daha kapsamlı

öğrenmenizi sağlar.” (ÖA40), “Kapsamlı bilgiler edinmelerini sağlayabilir.” (ÖA51), “Öğrencilerin konuyu daha iyi anlamasını sağlar.” (ÖA58) şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Tarihe Karşı İlgiyi Arttırır şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, “...derse daha çok ilgi duymasını sağlar” (ÖA64) şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Araştırmanın ikinci alt probleminin üçüncü sorusu “Sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen yerel tarih öğretiminde hangi uygulamalar/kaynaklar kullanılabilir?” olarak belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının alt problem kapsamındaki soruya yönelik olarak ifadeleri Tablo 7.'de verilmiştir.

Tablo 7.

Yerel Tarih Öğretiminde Kullanılan Uygulamalar/Kaynaklar

	f	%
Gezi	23	31.5
Arşiv Belgeleri	14	19.2
Bilimsel Yayınlar	17	23.3
Yazılı ve Sözlü Kaynaklar	4	5.5
Film ve Belgeseller	3	4.1
Tarihi Eserler	1	1.4
Tarihi Mekânlar	1	1.4
Uzman Görüşü	2	2.7
Tarihsel Tanıklar	5	6.8
Fikrim Yok	3	4.1

Tablo 7.'de görüldüğü üzere öğretmen adaylarının araştırmanın ikinci alt probleminin üçüncü sorusuna yönelik cevapları gezi (%31.5), arşiv belgeleri (%19.2), bilimsel yayınlar (%23.3), yazılı ve sözlü kaynaklar (%5.5), filmler ve belgeseller (%4.1), tarihi eserler (%1.4), tarihi mekânlar (%1.4), uzman görüşü (%2.7), tarihsel tanıklar (%6.8) şeklindedir. Öğretmen adaylarının (%4.1)'ü alt problem kapsamındaki soruya ilişkin olarak fikir belirtmemiştir.

Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmen adaylarının sosyal bilgiler dersinde yerel tarih öğretiminin sağladığı faydalara ilişkin ifadeleri en çok “Gezi” teması altında toplanmıştır. Bu temayı takip eden başlıca temalar “Bilimsel Yayınlar” ve “Arşiv Belgeleri” temalarıdır. Sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen yerel tarih öğretiminde kullanılacak kaynakları Gezi şeklinde ifade eden öğretmen

adaylarından bazıları, “Yaşanılan bölgedeki tarihi yerlere geziler yapılabilir ya da kütüphaneden yararlanılabilir.” (ÖA1), “Tarihsel kalıntıları, tarihsel olayları, müze gezileriyle öğrenebiliriz.” (ÖA5), “Ders anlatımında etkinlik, okul dışı mekân gezileri.” (ÖA29), “Yerel tarih öğretiminde gezi uygulaması kullanılması daha doğru olur.” (ÖA54) şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Bilimsel Yayınlar olarak ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, “O yer hakkında yazılmış makale kullanılabilir.” (ÖA7), “Makaleler, ansiklopediler, sözlü kaynaklar gibi vb. şeylerden yararlanılabilir.” (ÖA13), “Internet, uzmanlarca yazılmış kitaplar, sözlü kaynaklar, tarihçiler gibi kaynaklar kullanılabilir.” (ÖA45) şeklinde düşüncelerini ifade etmişlerdir. Arşiv Belgeleri şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, “Belediye arşivleri.” (ÖA4), “Araştırılan bölgenin yerel kaynaklara ve belediye gibi resmi kaynaklarına bakılabilir.” (ÖA15), “Kütüphanelerdeki yerel tarihle ilgili kitaplar, arşivlerdeki belgeler kullanılabilir diye düşünüyorum.” (ÖA41), “Kütüphane arşivleri, belediye arşivleri kaynak olarak kullanılabilir.” (ÖA67) şeklinde cevap vermişlerdir.

Araştırmanın ikinci alt probleminin dördüncü sorusu “Yerel tarih öğretimi sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan öğrenme alanlarının hangisi/hangileri ile ilişkilendirilebilir?” olarak belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının alt problem kapsamındaki soruya yönelik olarak ifadeleri Tablo 8.’ da verilmiştir.

Tablo 8.

Yerel Tarihin Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları İle İlişkisi

	f	%
Kültür ve Miras	37	42.5
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	14	16.1
Birey ve Toplum	3	3.4
Etkin Vatandaşlık	3	3.4
Küresel Bağlantılar	2	2.3
Bilim, Teknoloji ve Toplum	1	1.1
Bütün Öğrenme Alanlarıyla İlişkilidir	3	3.4
Fikrim Yok	24	27.6

Tablo 8.'de görüldüğü üzere sosyal bilgiler öğretmen adayları yerel tarih öğretimini sosyal bilgiler programında yer alan öğrenme alanları ile olan ilişkisini kültür ve miras (%42.5), insanlar, yerler ve çevreler (%16.1), birey ve toplum (%3.4), etkin vatandaşlık (%3.4), küresel bağlantılar (%2.3), bilim, teknoloji ve toplum (%1.1), ve bütün öğrenme alanlarıyla ilişkilidir (%3.4) şeklinde belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının önemli bir bölümü (%27.6)'sı ise yerel tarih öğretimini sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan herhangi bir öğrenme alanı ile ilişkilendirememiştir.

Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmen adayları yerel tarih öğretimini sosyal bilgiler dersi öğrenme alanlarından en çok kültür ve miras öğrenme alanı ile ilişkilendirmiştir.

Araştırmanın ikinci alt probleminin beşinci sorusu “Sosyal bilgiler dersinin içerikleri göz önünde bulundurulduğunda hangi konuların öğretilmesinde yerel tarih öğretiminden yararlanılabilir” olarak belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının alt problem kapsamındaki soruya yönelik olarak ifadeleri Tablo 9.' de verilmiştir.

Tablo 9.

Yerel Tarih Öğretiminin Kullanılabileceği Sosyal Bilgiler Dersi Konuları

	f	%
Selçuklu Tarihi	2	%2.9
Orta Çağ Avrupa Tarihi	1	%1.5
Rönesans ve Reform Dönemi	1	%1.1
T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük	18	%20.7
Millî Mücadele Dönemi	6	%6.9
Eski Türk Devletleri	10	%11.5
Osmanlı Devleti	10	%11.5
Anadolu Uygarlıkları	5	%5.7
İslamiyet Dönemi	1	%1.1
Çağdaş Dünya Tarihi	1	%1.1
Yerel Tarih	8	%9.2
Fikrim Yok	5	%5.7

Tablo 9.'da görüldüğü üzere sosyal bilgiler öğretmen adayları yerel tarih öğretiminin kullanılabileceği sosyal bilgiler dersi konularını Selçuklu tarihi (%2.9), Orta Çağ Avrupa tarihi (%1.5), Rönesans ve Reform Dönemi (%1.1), T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük (%20.7), millî mücadele dönemi (%6.9), eski Türk devletleri (%11.5), Osmanlı Devleti (%10.3), Anadolu uygarlıkları (%5.7), İslamiyet dönemi (%1.1), çağdaş dünya tarihi (%1.1), yerel tarih (%9.2) şeklinde belirtmişlerdir. Öğretmen

adaylarının (%5.7)'si ise alt problemin ilgili sorusuna yönelik olarak herhangi bir fikir belirtmemiştir.

Tablodan anlaşılacağı üzere sosyal bilgiler öğretmen adayları yerel tarihi sosyal bilgiler dersi konuları içerisinde en fazla T.C. İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük konularının öğretimi ile ilişkilendirmişlerdir. Öğretmen adaylarından bazılarının alt probleme yönelik oluşturulan temalara ilişkin cevapları aşağıda verilmiştir.

Sosyal bilgiler dersinin içerikleri göz önünde bulundurulduğunda, hangi konuların öğretilmesinde yerel tarih öğretiminden yararlanılabilir? sorusuna T.C İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük olarak cevap veren öğretmen adaylarından bazıları, “*İnkılap tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti dersinde yararlanılabilir.*” (ÖA9), “*Türkiye Cumhuriyeti tarihi derslerinin bir yerel tarih dersleri olduğunu düşünüyorum.*” (ÖA41), “*Milli Mücadele yıllarındaki savaşların ve halkın içinde bulunduğu durum yerel tarih öğretiminden faydalanarak anlatılabilir.*” (ÖA54) şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Araştırmanın ikinci alt probleminin altıncı sorusu “Eğitim-öğretim süreçlerinde yerel tarih öğretimine yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmalarda karşılaşılabilecek başlıca sorunlar neler olabilir” olarak belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının alt problem kapsamındaki soruya yönelik olarak ifadeleri Tablo 10.’ da verilmiştir.

Tablo 10.

Yerel Tarih Öğretimine Yönelik Gerçekleştirilen Çalışmalarda Karşılaşılabilecek Sorunlar

	f	%
Kaynaklara Ulaşmada Zorluk	10	%14.7
Kaynakların Güvenirliliği	3	%4.4
Kaynakların Yetersizliği	14	%20.6
Ön Yargı	2	%2.9
Hazırbulunuşluk Düzeyi	7	%10.3
Ders Konularına Uygun Olmama	8	%11.8
Maddi Yetersizlikler	3	%4.4
Zaman Sıkıntısı	3	%4.4
Fikrim Yok	18	%26.5

Tablo 10.’da görüldüğü üzere sosyal bilgiler öğretmen adayları yerel tarih öğretimine yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda karşılaşılabilecek sorunları kaynaklara ulaşmada

zorluk (%14.7), kaynakların güvenilirliği (%4.4), kaynakların yetersizliği (%20.6), ön yargı (%2.9), hazırbulunuşluk düzeyi (%10.3), ders konularına uygun olmama (%11.8), maddi yetersizlikler (%4.4), zaman sıkıntısı (%4.4) şeklinde belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının önemli bir bölümü (%26.5)'i ise alt problem kapsamındaki soruya ilişkin herhangi bir fikir belirtmemiştir.

Tablodan anlaşılacağı üzere öğretmen adayları yerel tarih öğretimine yönelik çalışmalarda karşılaşılabilecek başlıca sorunu kaynakların yetersizliği şeklinde ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarından bazılarının alt probleme yönelik oluşturulan temalara ilişkin cevapları aşağıda verilmiştir.

Yerel tarih öğretimine yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda karşılaşılabilecek sorunları kaynaklara ulaşmada zorluk şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, *“Yetersiz kaynaklar olabilir. Yerel tarih çalışmasında öğrenciler dönemin olaylarına ilişkin bazı kaynakları bulmakta zorlanabilirler. Dönemin olaylarına tanıklık etmiş kişilerin kitapları genelde pek bulunmamaktadır.”* (ÖA2), *“Bilgilerin ulaşılabilirliği, kapsamlılığı konusunda zorluklar.”* (ÖA28), *“Doğru bilgiye ulaşmada yani birincil kaynaklara ulaşmada sıkıntılar olabilir.”* (ÖA47) şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Kaynakların Güvenirliği şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, *“Kaynakların doğruluğu, ilgili tarihin uzak geçmişe dayanması sebebiyle en büyük sorun olarak karşımıza çıkabilir.”* (ÖA6), *“Bilginin güvenilirliğinden emin olmayabiliriz. Daha somut öğretmek istediğimiz şeyleri ekonomiden dolayı gerçekleştiremeyebiliriz. Sadece ekonomi değil birçok faktör bu duruma sebep olabilir.”* (ÖA23) şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Kaynakların Yetersizliği şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, *“Kaynak yetersizliği olabilir.”* (ÖA13), *“Kaynak yetersizliğinden yahut yanlış veya kendini güncellemeyen kaynakları göz önünde bulundurarak aktarım yapmalıyız.”* (ÖA20), *“Yetersiz kaynaklar, etkinliklerin yetersiz oluşu.”* (ÖA34) şeklinde düşüncelerini belirtmişlerdir. Ön Yargı şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, *“İrkçılık, milliyetçilik gibi sorunlarla karşılaşılabılır.”* (ÖA3), Hazırbulunuşluk Düzeyin şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, *“Eğitim-öğretim süreçlerinde yerel tarih öğretimine yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmalarda karşılaşılabilecek başlıca sorunlar yerel tarihin öğretim yapılacak sınıfın düzeyine göre indirgenememesi, çocukların yerel tarih öğretimine ilişkin hazırbulunuşluk düzeylerinin yetersiz kalması vb. olabilir.”*

(ÖA19), “Yerel tarih öğretimi aktarılırken öğrenci seviyesine uygunluğu göz önünde bulundurulmalı, aksi takdirde öğrenciye uygun olmaz ise ders saatinde boş konuşmaktan başka bir şeye yaramaz.” (ÖA58), “Gelişim düzeyinin üzerinde verilen bilgiler.” (ÖA17) şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Ders Konularına Uygun Olmama şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, “Tarih dersleri genel anlamda soyut, ezber dersler olduğu için öğrencilerin aklında kalması biraz zor olabilir. Yerel tarihimizi o bölgede yaşamayan insanlar pek bilmeyebilir, bilen yaşlı insanlar ölmüş olabilir.” (ÖA41), “Tarihin konusunun çok kapsamlı olması.” (ÖA61), “Konu hakkında yeterli bilgi alınamayabilir.” (ÖA64) şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Maddi Yetersizlikler şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, “Yapılan gezilerde maddi sıkıntı.” (ÖA55), Zaman Sıkıntısı şeklinde ifade eden öğretmen adaylarından bazıları, “Fazla zaman olması...” (ÖA35), “Zaman kargaşası sorunu olabilir...” (ÖA38) şeklinde ifade etmişlerdir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi olarak “Sosyal bilgiler öğretmen adayları lisans eğitimini yerel tarih açısından nasıl değerlendirmektedir” belirlenmiştir.

Öğretmen adaylarının araştırmanın alt problemi kapsamında kendilerine yöneltilen “Lisans eğitimi süresince almış olduğunuz dersler yerel tarih öğretiminin öğretim süreçlerinde kullanımına ilişkin size katkı sağladı mı? sorusuna yönelik vermiş oldukları cevaplar Tablo 11.’de verilmiştir.

Tablo 11.

Lisans Eğitiminin Yerel Tarih Öğretim Sürecine Katkı Sağlama Durumu

	f	%
Evet	57	%83.8
Kısmen	5	%7.4
Hayır	3	%4.4
Fikrim Yok	3	%4.4

Tablo 11 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının araştırmanın üçüncü alt problemi kapsamında kendilerine yöneltilen soruya verdikleri cevaplar Evet (%83.8),

Kısmen (%7.4), Hayır (%4.4) şeklindedir. Öğretmen adaylarının (%4.4)'ü alt problem kapsamındaki soruya ilişkin olarak herhangi bir fikir belirtmemiştir. Öğretmen adaylarından bazılarının alt probleme yönelik oluşturulan temalara ilişkin cevapları aşağıda verilmiştir.

Lisans eğitimlerinin yerel tarih öğretim sürecine katkı sağlama durumuna Evet cevabını veren öğretmen adaylarından bazıları, *“Evet, bazı kaynakları bir elden anlamak, dinlemek bazı Tarihi olayları anlamama yardımcı oldu.”* (ÖA2), *“Evet. Hocalarımızın bize yaptıkları etkinlikler ile yerel tarih açısından çok önemli bilgiler edindik.”* (ÖA9), *“Lisans eğitimi süresince almış olduğum dersler yerel tarih öğretiminin, öğretim süreçlerinin kullanımına ilişki bana yerel tarih öğretirken öğretimi hangi yöntemler ve teknikler, konular üzerinde yapacağıma dair katkı sağladı.”* (ÖA19), *“Evet 3. sınıf derslerinden olan yerel yazılı ve sözlü edebiyat dersi bana oldukça fazla katkı sağladı.”* (ÖA27), *“Elbette katkı sağlamıştır. Yerel tarihimizi bilirsek izlerde öğrencilerimize aktarabiliriz. Bizler de bir dersimizde yerel tarihle ilgili bir ödev hazırlamıştık. Bunun da katkısının olduğunu düşünüyorum.”* (ÖA41) şeklinde ifade etmişlerdir. Kısmen cevabını veren öğretmen adaylarından bazıları, *“Katmış olabilir. Yani kattığını düşünüyorum.”* (ÖA18), *“Kısmen.”* (ÖA28), *“Elbette sağladı ancak çok fazla bir şey sağladığını düşünmüyorum.”* (ÖA40) şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Hayır cevabını veren öğretmen adaylarından bazıları, *“Katkı sağlamadı.”* (ÖA7), *“Hayır.”* (ÖA37) şeklinde ifade etmişlerdir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada kapsamında elde edilen verilerin analizi sonucunda ulaşılan bulgular tartışılarak elde edilen sonuçlara ve bu sonuçların literatürdeki diğer araştırmalarla karşılaştırılmasına yer verilmiştir. Ulaşılan sonuçlardan hareketle Türk Millî eğitiminin karar vericileri ve uygulayıcıları için bazı önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Sonuç ve Tartışma

İnsanoğlunun dünya yaşamına gözlerini açtığı andan itibaren yaşam serüveni süresince gerçekleştirdiği tüm faaliyetler tarih biliminin konusu olmuştur. Bu minvalde tarihin çok geniş ve kapsamlı bir bilim dalı olduğu rahatlıkla ifade edilebilir. Tarih biliminin kapsam itibarıyla bu kadar geniş bir alana hitap etmesi, tarihin öğretilmesinde, tarih bilimi ile bireylere kazandırılmak istenen bilgi, beceri, değerlerin aktarılmasında birtakım sorunları meydana getirmektedir. Bu durum karşısında yüzyıllar boyunca tarih nedir? Neden tarih öğreniyoruz? Tarih nasıl öğretilmeli? vb. birtakım sorular bu bilim dalı ile uğraşan kişilerin zihinlerini meşgul etmiş, bu konuda çeşitli görüşler ve farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Tarih bilimi ile ilgili olarak zamansal süreç içerisinde ortaya çıkan bir bakış açısı ve yaklaşım da yerel tarih üzerinedir. Yerel tarih kısaca tanımlanacak olursa kişinin yaşamını gençliğini, çocukluğunu vb. geçirdiği belirli bir bölgenin, yörenin, kasabanın tarihidir.

Ülkemizde 2005 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile birlikte yapılandırmacı anlayışa geçilmiş, tarih, coğrafya vb. birtakım dersler sosyal bilgiler bünyesinde toplanmıştır. Bu doğrultuda ülkemizde ilköğretim düzeyinde öğrenim gören öğrencilere tarih bilimi ile alakalı bilgi, beceri ve değerlerin aktarılabilmesi tek ve yegâne ders sosyal bilgilerdir. Tarih biliminin çok geniş ve kapsamlı bir bilim dalı olduğu düşünüldüğünde ilköğretim düzeyinde, belirli yaş ve hazırbulunuşluğa sahip öğrencilere bu bilim dalı ile ilgili kazanımların sosyal bilgiler bünyesinde kazandırılması kolay değildir. Bu bakımdan sosyal bilgiler dersi kapsamında tarih öğretiminde yerel tarihin önemi net bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Sosyal bilgiler ve

sosyal bilgiler içerisindeki tarih öğretiminin başarılı bir biçimde sürdürülebilmesinde bu denli önemli olan yerel tarih öğretiminin hedeflenen amaç ve kazanımlara ulaşmasında dersin gelecekteki yürütücüleri konumunda olan öğretmen adaylarının görüş ve düşünceleri önemlidir. Bu çerçevede bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler dersinde yerel tarihin öğretimine ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda öğretmen adaylarının görüş ve düşüncelerini ortaya koymak için 8 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının yarı yapılandırılmış görüşme formuna vermiş oldukları cevaplardan elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırma kapsamında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmada ilk olarak sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tanımlamaları üzerinden yerel tarihe ilişkin bilgi düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmen adayları yaptıkları tanımlarda yerel tarihi genellikle dar kapsamlı tarih anlayışı, millî tarih şeklinde anlatmaya, tanımlamaya çalışmışlardır. Öğretmen adayları tarafından yapılan tanımlamalar literatürde farklı araştırmacılar tarafından yapılan yerel tarih tanımlamalarıyla benzerlik göstermektedir (Işık, 2008; Işık, 2014; Aslan, 2000; Yeşilbursa, 2005; Pamuk ve Pamuk, 2019). Nitekim Bilgin Özbek (2019, s. 98) gerçekleştirdiği yüksek lisans tez çalışmasında öğretmenlerin yerel tarihi yaşadığımız ilin önemli olayları, ulusal değil küçük bir yerin, bölgenin tarihi şeklinde tanımladıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu minvalde söz konusu araştırmacılar tarafından yapılan tanımlamalar ve araştırma bulgularının araştırma sonucunu destekler nitelikte olduğunu söylenebilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının büyük çoğunluğu yerel tarih öğretiminin sosyal bilgiler dersi kapsamında kullanılmasının uygun olduğunu belirtmiştir. Oran (2013, s.51) yapmış olduğu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel tarihin önemli ve gerekli olduğunu vurguladığı sonucuna ulaşmıştır. Metin ve Oran (2014) yapmış oldukları çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel tarihi önemli ve gerekli gördükleri sonucuna ulaşmıştır. Yılmaz (2019, s. 74) yapmış olduğu çalışmada öğretmenlerin tamamının yerel tarih öğretiminin derslerde kullanılması gerektiğini vurguladığı sonucuna ulaşmıştır. Arslan (2015, s. 100) yapmış olduğu çalışmada sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih kullanımına ilişkin öğretmenlerin olumlu

tutumda oldukları sonucuna ulaşmıştır. Bu doğrultuda söz konusu çalışmalarda ulaşılan sonuçlar araştırma bulgularını destekler niteliktedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları sosyal bilgiler dersinde yerel tarih öğretiminin sağlayacağı faydaları, “kalıcı tarih öğretimi sağlar, yaşanılan çevrenin tarihini öğrenmeyi sağlar, öğrenmeyi kolaylaştırır, nitelikli öğrenme sağlar” şeklinde belirtmiştir. Oran (2013, s.52) yapmış olduğu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel tarihin faydası hakkında öğrenciye kalıcı bilgiler sağlama, öğrencide kültür oluşturma ve öğrencide millî bilinci geliştirme görüşlerine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Şahin (2011) gerçekleştirdiği çalışmada ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde yapılan yerel tarih uygulamaları sonrasında yapılan görüşmelerde öğrencilerinde yerel tarih uygulamalarını zevkli ve eğlenceli buldukları, yerel tarih uygulamaların derse olan ilgilerini artırdığı ve konuyu daha kolay öğrenmelerine ve konuyu kolayca anlamalarına yardımcı olduğu şeklinde görüş belirttikleri sonucuna ulaşmıştır. Brooks, Aris ve Perry’de (1993) yerel tarih çalışmalarının öğrenciler bakımından öğrenilen konuların daha dikkat çekici ve kalıcı olmasını sağladığını belirtmiştir. Avcı Akçalı ve Aslan (2013) yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin yerel tarih etkinlikleriyle ders işlenmesinin öğrenilen bilgilerin kalıcılığını arttığı, kolay anlaşılır ve inandırıcı olduğunu, farklı yerel tarih kaynaklarıyla çalışmaktan zevk aldıklarını belirttikleri ve bundan sonraki tarih derslerinde yerel tarih etkinliklerine yer verilmesini istedikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu anlamda söz konusu çalışmaların sonuçları ve açıklamalar araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen yerel tarih öğretiminde gezi, bilimsel yayınlar, arşiv belgeleri, yazılı ve sözlü kaynakların kullanılabilir kaynaklar ve uygulamalar olduğunu belirtmiştir. Oran (2013, s. 52) yapmış olduğu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih öğretiminde kullanılabilir yöntem-tekniklerden en fazla gezi-gözlem üzerinde durduğu sonucuna ulaşmıştır. Bilicioğlu (2017, s. 126) yaptığı çalışmada sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin en çok tarihi mekân ve yapılara, müze vb. alanlara gezilerin yapılmasını istedikleri sonucuna ulaşmıştır. Yumak (2014) tarihsel mekânların tarih bilincinin oluşmasında etkisine dikkat çekerek, yerel tarih çalışmalarında tarihi mekânların ziyaret edilmesinin öğrencilerde tarih bilincini

geliştireceğini vurgulamıştır. Yılmaz (2019, s. 74) çalışmasında öğretmenlerin yerel tarih öğretiminde kullanılabilecek uygulamaların başında gezi-gözlemi ön plana çıkardıkları sonucuna ulaşmıştır. Bu anlamda söz konusu çalışmalarda ulaşılan sonuçlar araştırma bulgularını desteklemektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları yerel tarihi sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki öğrenme alanlarından kültür ve miras, insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanlarıyla ilişkilendirmiştir. Öğretmen adaylarının yerel tarihi en fazla kültür ve miras öğrenme alanıyla ilişkilendirmesinin sosyal bilgiler dersi öğretim programında tarih ile ilgili bilgi, beceri, değer ve kazanımların bu öğrenme alanı etrafından toplanmasından kaynaklandığı söylenebilir. Örtün (2008 s.124) “Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Üniteleri ile İlişkilendirilmesine Yönelik Bir Çalışma (Tokat Örneği)” adlı yüksek lisans çalışmasında ilköğretim sosyal bilgiler ders kitapları ve ilköğretim sosyal bilgiler öğretmen kılavuz kitaplarını inceleyerek yerel tarih konularının verilebileceği öğrenme alanlarını “Kültür ve Miras”, “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” ve “Küresel Bağlantılar” olarak belirlemiştir. Bu çerçevede söz konusu çalışmalarda ulaşılan sonuçlar araştırma bulgularını desteklemektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları yerel tarihin TC. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük, eski Türk Devletleri, Osmanlı Devleti ve Millî Mücadele dönemi konularının öğretilmesinde kullanılabileceğini belirtmiştir. Öğretmen adaylarının bu konulara vurgu yapmasıyla sosyal bilgiler dersinin içeriğinde bu konuların ağırlığının fazla yer tutması arasında bir ilişki kurabilir. Sosyal bilgiler öğretmen adayları eğitim-öğretim süreçlerinde yerel tarih öğretimine dayalı gerçekleştirilen çalışmalarda karşılaşılabilecek sorunları kaynakların yetersizliği, kaynaklara ulaşmada zorluk ve hazırbulunuşluk düzeyi olarak belirtmiştir. Bilgin Özbek (2019, s. 99) yaptığı çalışmada öğretmenlerin yerel tarih öğretimine ilişkin müfredat, zaman yetersizliği ve doküman eksikliği gibi sorunlara değindiği sonucuna ulaşmıştır. Benzer olarak Oran (2013) “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders İçi Yerel Tarih Konusundaki Faaliyetleri Uşak İli Örneği” adlı yüksek lisans tezi çalışmasında öğretmenlerin en fazla müfredattan yakınmakla beraber maddi sorunlar, izin, belge ve doküman eksikliğine vurgu yaptığı sonucuna ulaşmıştır. Bu minvalde söz konusu çalışmalarda ulaşılan sonuçlar araştırma bulgularını desteklemektedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adayları lisans süresince aldıkları eğitimin yerel tarih öğretiminin öğretim süreçlerinde kullanımını noktasında katkı sağladığını ifade etmiştir. Öğretmen adaylarının bu şekilde bir görüşe sahip olmasında sosyal bilgiler dersinin disiplinlerarası bir ders olmasına rağmen ağırlıklı olarak tarih ve coğrafya disiplinlerine ağırlık vermesinin ve öğretmen adaylarının gördükleri lisans eğitimi süresince bu doğrultuda bir öğrenim görmelerinin etkili olduğu söylenebilir.

5.2. Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına lisans öğrenimi sürecinde yerel tarihi merkeze alan uygulama, etkinlik odaklı bir ders verilmelidir.
2. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda yerel tarih öğretimine odaklı olarak kazanımlara, beceri ve değerlere yer verilmelidir.
3. Hizmetiçi eğitim kapsamında öğretmenlere, lisans öğrenim sürecinde ise öğretmen adaylarına yönelik olarak buldukları yörenin yerel tarihi tanınmalarına imkân tanıyacakları eğitimler düzenlenmelidir.
4. Yerel tarih öğreniminin amaçlarına ulaşması için okul, aile ve okul idaresi arasında iş birliği sağlanmalı. Okul idaresi imkanlarını zorlayarak yerel tarih çalışmalarına yönelik gezi-gözlem, uygulama vb. etkinlik odaklı öğretim süreçlerini desteklemelidir.
5. Yerel tarih çalışmalarında mümkün olduğunca o dönemde yaşamış, tarihsel olaylara tanıklık etmiş kişilere ve bu kişilerin hikayelerine yer verilmelidir.

KAYNAKLAR

- Akçalı A. A. (2007). *Yerel tarih ve tarih eğitime katkısı* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Akçalı, A. A., ve Aslan, E. (2007). Yerel tarih ve tarih öğretimindeki rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (21).
- Akçalı, A. A. (2013). *Tarih öğretiminde merkeze bağımlılığın azaltılması yolunda bir çözüm önerisi: yerel tarih* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Aktın, K. (2016). Sosyal bilgiler derslerinde ekonomi konularının öğretimi. D. Dilek (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimi* (s. 243-266). Ankara: Pegem Akademi.
- Arslan, İ. (2015). *Sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih konularının kullanımına ilişkin öğretmen tutumları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Aslan, E. (2000). Yerel tarihin tanımı, gelişimi ve değeri. *Tarih yazımında yeni yaklaşımlar küreselleşme ve yerelleşme* (s. 195-204). İstanbul: Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Aslan, E. (2016). Geçmişten günümüze sosyal bilgiler. D. Dilek (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimi* (s. 3-52). Ankara: Pegem Akademi.
- Ataç, H. (2022). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının mekânsal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi (Makü örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Aydın, M., DüNDAR, R. ve Kaya, M. (2018). Yerel tarih etkinlikleriyle sosyal bilgiler öğretimi. R. Sever, M. Aydın ve E. Koçoğlu (Ed.), *Alternatif Yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler Eğitimi* (s. 503-516). Ankara: Pegem Akademi.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 9(1), 23-28.
- Bilicioğlu, H. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin yerel tarih öğretimine ilişkin görüşleri: Safranbolu örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi, Karabük.

- Bloch, M. (2021). *Tarih Savunusu: Veya Tarihçilik Mesleği* (A. Berktaş, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Brooks, R., Aris, M. & Perry, I. (1999). *The Effective Teaching of History*. London: Longman.
- Burke, P. (1994). *Tarih ve toplumsal kuram*, (M. Tunçay, Çev.). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö. E., Demirel, F., Karadeniz, Ş., ve Çakmak, E. K. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Carr, E. H. (2018). *Tarih Nedir?* (M. G. Gürtürk, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Cevizci, A. (1999). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Collingwood, R. G. (2005). *Tarihin ilkeleri*. İstanbul: Yapı Kredi Kültür Yayınları
- Çakmak, Z. ve Kara, C. (2019). Sosyal bilgiler ve felsefe. R. Turan ve T. Yıldırım (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri*. (s. 68-95). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demircioğlu, H. İ. (2014). Tarih neden öğretiliyor? Tarih öğretiminin amaçları. M. Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri için özel eğitim yöntemleri* (s. 67-71). İstanbul Yeni İnsan Yayınevi.
- Demirel, M. (2016). Tarih biliminin gelişimi. M. Demirel (Ed.), *Tarih öğretim yöntemleri*. (1-8). Ankara: Pegem Akademi.
- Deveci, H. ve Bayram, H. (2022). Sosyal bilgilerin tanımı, kapsamı ve önemi. Ö. Gürdoğan Bayır ve T. Selanik Ay (Ed.), *İlk ve ortaokulda uygulama örnekleriyle sosyal bilgiler öğretimi*. (s. 11-34). Ankara: Vizitek Yayıncılık
- Dilek, D. (2007). Tarih derslerinde öğrenme ve düşünce gelişimi. Ankara: Nobel Akademi.
- Doğanay, A. (2005). Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. (s. 17-52). Ankara: Pegem Akademi.
- Doğanay, A. (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programının değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), 77-96.
- Doğanay, H. ve Doğanay, S. (2015). *Coğrafya'ya giriş*. Ankara: Pegem Akademi

- Dunn, A. W. (1916). *The Social studies in secondary education: A six-year program adapted both to the 6-3-3 and 8-4 plans of organization*. Washington: Government Print Office
- Fidan, K. N. (2019). Sosyal bilgiler eğitimi ve sosyoloji. R. Turan ve T. Yıldırım (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri*. (s. 178-199). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Göç, N. (2008). *Yerel tarih konularının sosyal bilgiler derslerinde uygulanması; karşılaşılan güçlükler ve çözüm önerileri (Yozgat Örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Gül, M. N. Ö. (2022). *Yerel tarih ve kültür unsurlarının sosyal bilgiler dersi değerler eğitimi açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Halkın, L. E. (1989). *Tarih Tenkidinin Unsurları* (B. Yediyıldız, Çev.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Işık, H. (2002). *Yerel tarih konularının sosyal bilgiler (6.sınıf) programı tarih üniteleri ile ilişkilendirilmesine yönelik bir uygulama: Pasinler örneği* (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Işık, H. (2008). İlköğretimde tarih konularının yerel tarih ile ilişkilendirilmesinin öğrenci başarısına etkisi. *Journal of International Social Research*, 1(4).
- Işık, H. (2014). Tarih öğretimi ve yerel tarih. M. Safran (Ed.), *Tarih Nasıl Öğretilir? Tarih Öğretmenleri için özel eğitim yöntemleri* (s. 256-266). İstanbul Yeni İnsan Yayınevi.
- İbn-i Haldun. (2004). *Mukaddime* (çev. Halil Kendir), İstanbul: İmaj Yayınları
- İnan, S. (2014). Sosyal bilgiler eğitimi: nedir, ne zaman ve neden, S. İnan (Ed.), *Sosyal bilgiler eğitimine giriş kavramlar, yaklaşımlar, etkinlikler* (s. 1-21). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaya, R. (2016). Tarih Öğretiminin Amaçları. M. Demirel (Ed.), *Tarih Öğretim Yöntemleri* (37-53). Ankara: Pegem Akademi
- Keskin, Y. (2013). Sosyal bilgilerin felsefi temelleri. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri*. (s. 37-71). Ankara: Pegem Akademi.

- Kırıkçı, A. C., Çolak, K., İbrahimoglu, Z. (2022). Sosyal bilgiler kavramı ve sosyal bilimler. C. Öztürk ve T. Kafadar (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi etkili vatandaşlık el kitabı* (s. 3-20). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Koçoğlu, E. (2019). Sosyal bilgiler eğitimi ve antropoloji. R. Turan ve T. Yıldırım (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri*. (s. 346-378). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kop, Y. (2019). Sosyal bilgiler eğitimi ve psikoloji. R. Turan ve T. Yıldırım (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri*. (s. 200-225). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Korkmaz, M.S. ve Ataç, H. (2022). Mekânsal okuryazarlık becerisi ve tarih öğretimi. S. Paksoy ve H. Çiftçi (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Seçme Konular-7*. (s. 91-106). Ankara: İksad Yayınevi.
- Köse Ç. T. ve Bayram, F. Ö. (2022). Sosyal bilgilerin temelleri. Ö. Gürdoğan Bayır ve T. Selanik Ay (Ed.), *İlk ve ortaokulda uygulama örnekleriyle sosyal bilgiler öğretimi* (s.35-76). Ankara: Vizitek Yayıncılık
- Köstüklü, N. (2016). *Sosyal bilimler ve tarih öğretimi*. Konya: Günay Ofset.
- Kütükoğlu, M.S (1998). *Tarih Araştırmalarında Usûl*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Mert, B. (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü ve yerel tarih uygulamalarının öğrencilerin kavramsal başarılarına ve farkındalık oluşturmalarına etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Metin, B. ve Oran, M. (2014). İlköğretim sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders içi yerel tarih konusundaki faaliyetleri Uşak ili örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1).
- Meydan, A. (2013). Sosyal bilgilerde coğrafyanın yeri ve önemi. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri* (s. 157-172). Ankara: Pegem Akademi.
- Meydan, A. ve Güngör, Ş. (2019). Sosyal bilgiler eğitimi ve ekonomi, R. Turan ve T. Yıldırım (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri* (s. 326-345). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2005). 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programı. Ankara: MEB Yayınları.

- Oran, M. (2013). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretmenlerinin ders içi yerel tarih konusundaki faaliyetleri Uşak ili örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Örten, H. (2008). *Yerel tarih konularının sosyal bilgiler üniteleri ile ilişkilendirilmesine yönelik bir çalışma (Tokat örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Özbek, B. E. (2019). *MillîMücadele’de Bolu örneğinden sosyal bilgiler derslerinde yerel tarihin yeri ve önemi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: sosyal bilimlerde yöntembilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.
- Öztaşçı, C. A. (2017). *Yerel Tarih Öğretim Yöntemini Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulamaya Koymak: Bir Eylem Araştırması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Öztaşçı, C. A., Kabapınar, Y., ve Tuncel, G. (2020). Yerel tarih öğretim yöntemini sosyal bilgiler dersinde kullanmak: Yanı başında olan geçmişi görmek ve duyumsamak. *Turkish History Education Journal*, 9(1), 66-88.
- Öztürk, C. (2015). Sosyal bilgiler: Toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış. C. Öztürk (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi demokratik vatandaşlık* (s. 2-30). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C. ve Deveci, H. (2016). Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi. C. Öztürk (Ed.), *Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programları* (s. 1-41). Ankara: Pegem Akademi.
- Pamuk, A. ve Pamuk, İ. (2019). Sosyal bilgilerde yerel tarih. T. Çelikkaya, Ç. Öztürk Demirtaş, T. Yıldırım ve H. Yakar (Ed.), *Yeni Program ve Ders İçeriklerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretimi II* (s. 433-454). Ankara: Pegem Akademi
- Safran, M. (2015). Sosyal bilgiler öğretimine bakış. B. Tay ve A. Öcal (Ed.), *Özel öğretim yöntemleri ile sosyal bilgiler öğretimi* (s. 1-18). Ankara: Pegem Akademi.

- Sönmez, V. (1999). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. İstanbul: MillîEğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sözer, E. (1998). Sosyal bilimler kapsamında sosyal bilgilerin yeri ve önemi, G. Can (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* (s. 1-14). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sözer, E. (1998). Sosyal bilgiler öğretiminde ilke, strateji, yöntem ve teknikler, G. Can (Ed.), *Sosyal bilgiler öğretimi* (s. 75-86). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Şişman, M. (2014). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tay, B. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminin dünü bugünü ve yarını. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri* (s. 1-18). Ankara: Pegem Akademi.
- Tosh, J. (2020). *Tarihin Peşinde*, (Ö. Arıkan, Çev.). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tugay, B. (2004). *Tarih eğitiminde yerel tarih araştırmalarının yeri: Fethiye örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tunç Şahin, C. (2011). Yerel tarih uygulamalarının başarıya ve öğrenci ürünlerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, 16, 453-462.
- Ulutaş, S. (2018). *Sosyal bilgiler öğretiminde bağımsız değişken olarak yerel tarih tekniği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Velidi, T. Z. (1985). *Tarihte usul*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Yazıcı, K. ve Erdilmen, Ş. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde hukuk. R. Turan ve K. Ulusoy (Ed.), *Sosyal bilgilerin temelleri* (s. 271-292). Ankara: Pegem Akademi.
- Yeşilbursa, C. C. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih. A. Şimşek ve S. Kaymakçı (Ed.), *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 143-170). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, A. ve H. Şimşek (2018), *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Yılmaz, M. (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih öğelerinin kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesi: Trabzon örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trabzon Üniversitesi, Trabzon.
- Yumak, S. (2014). *Tarihsel mekânın öğrencilerin tarih bilinci ile ilişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

EKLER

EK-1**Görüşme Formu****SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ YEREL TARİH
ÖĞRETİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ**

Değerli Meslektaşım,

Bu araştırma, sizlerin Sosyal bilgiler dersinde yerel tarih öğretimine ilişkin görüş ve düşüncelerinizi incelemek amacıyla yapılmaktadır.

Elinizdeki görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere ilişkin sorular, ikinci bölümde ise konuya yönelik sorular yer almaktadır. Sorulara vereceğiniz cevaplar tamamen bilimsel amaçla kullanılacak olup başka kimseye paylaşılmayacaktır.

İlgi ve yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Sümeyye POLAT

1. Bölüm

Cinsiyetiniz:	Erkek ( )	Kadın ( )			
Yaş Aralığınız:	18-19 ( )	20-21 ( )	22-23 ( )	24-25 ( )	25+ ( )
Sınıf Düzeyiniz:	1 ( )	2 ( )	3 ( )	4 ( )	
Genel Akademik Ortalamanız:	1.50- 1.99 arası ( )	2.00- 2.49 arası ( )	2.50- 2.99 arası ( )	3.00- 3.49 arası ( )	3.50- 4.00 arası ( )

2. Bölüm

1. Yerel tarih nedir? Kısaca tanımlayınız.
2. Yerel tarih öğretimi sosyal bilgiler dersi kapsamında kullanılmaya uygun mudur?

3. Sosyal bilgiler dersi kapsamında yerel tarih öğretiminin kullanımı ne gibi faydalar sağlayabilir?

4. Sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen yerel tarih öğretiminde hangi uygulamalar/kaynaklar kullanılabilir?

5. Yerel tarih öğretimi sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan öğrenme alanlarının hangisi/hangileri ile ilişkilendirilebilir?

6. Sosyal bilgiler dersinin içerikleri göz önünde bulundurulduğunda, hangi konuların öğretilmesinde yerel tarih öğretiminden yararlanılabilir?

7. Lisans eğitimi süresince almış olduğunuz dersler yerel tarih öğretiminin öğretim süreçlerinde kullanımına ilişkin size katkı sağladı mı?

8. Eğitim-Öğretim süreçlerinde yerel tarih öğretimine yönelik olarak gerçekleştirilen çalışmalarda karşılaşılabilecek başlıca sorunlar neler olabilir?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Sümeyye POLAT

Eğitim Bilgileri

Lisans Öğrenimi: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü
(2016-2020)

Yüksek Lisans Öğrenimi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilgiler Eğitimi
Tezli Yüksek Lisans Programı

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

İletişim

